

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ARCHIVNICTVÍ A POMOCNÝCH VĚD HISTORICKÝCH

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2010

Libor Staněk

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ARCHIVNICTVÍ A POMOCNÝCH VĚD HISTORICKÝCH

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

PAMĚTNÍ KNIHY FARNÍHO ÚŘADU MALENICE (1734-1945)

Vedoucí práce: doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.

Autor práce: Libor Staněk

Studijní obor: Historie-archivnictví

Ročník: třetí

2010

ANOTACE

Práce Pamětní knihy farního úřadu Malenice (1734-1945) se zabývá dvěma farními kronikami. Přináší jejich popis a charakteristiku a zamýšlí se nad možnostmi využití tohoto typu pramene pro historické bádání. Práce je rozdělena do sedmi kapitol. První z nich seznamuje a zhodnocuje literaturu a možné prameny k tématu. Druhá přináší základní údaje o Malenicích. Třetí informuje o historii obce od prvních pravěkých nálezů po současnost. Ve čtvrté kapitole najdeme vnitřní a vnější popis kroniky a také určení jejích autorů. Pátá část se zabývá dějinami a vývojem farního úřadu. Šestá část přináší rozdělení a charakteristiku zápisů v kronice. Závěrečný oddíl je pak věnovaný možnosti využití farních kronik ve vědecké práci a také jejich srovnání s kronikami obecními. Na konci práce pak najdeme seznam použité literatury a přílohy. Přílohy tvoří fotografický materiál a tabulky.

ANNOTATION

The Bachelor's thesis *The Commemorative Book of Malenice's Rectory Office (1734 – 1945)* deals with two parish chronicles. Its endeavour is to describe and characterize them and it also considers usage of this type of source in the field of historical research. The thesis is divided up into seven chapters. The first one introduces and appreciates literature and other potential sources related to the theme. The second one brings basic information about Malenice. The third one acquaints with Malenice's history – from the time of the first prehistoric discoveries until now. In the following chapter we can find description of the chronicle and determination of its authors as well. The fourth part focuses on the rectory office's history and development. The last but one chapter brings division and characteristics of records in the chronicle. The last part is concerned with a possibility of usage of parish chronicles in scientific work and their comparison with municipal ones. There is a list of literature used and supplements at the end of the thesis. The supplements are composed by photographs and tables.

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provázanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem odhalování plagiátů

České Budějovice 15.července 2010

.....

Obsah

Poděkování	8
Úvod	9
1. Obec Malenice.....	12
2. Historie obce Malenice.....	14
2.1 Nejstarší dějiny obce	14
2.1.1 Vývoj bádání o osídlení v oblasti dnešních Malenic.....	15
2.1.2 Vznik a počátky Malenic.....	16
2.2 Malenice a střídání jejich majitelů až do poloviny devatenáctého století.....	17
2.3 Zlomky z malenické historie od poloviny 19. století do současnosti.....	20
2.4 Historie malenické školy	21
3. Popis farních kronik	23
3.1 Kdo mohl patřit mezi autory a proč ?.....	23
3.2 Autoři Pamětní knihy č. 1 (1666-1735).....	24
3.3 Autoři pamětní knihy č. 2 (1735-1945).....	25
3.4 Popis pamětní knihy farního úřadu v Malenicích č. 1 (1666-1735).....	27
3.5 Popis pamětní kniha farního úřadu v Malenicích č. 2 (1735-1945).....	28
4. Dějiny malenické fary	31
4.1 Počátky historie malenické fary (od poloviny 14. století do roku 1861)	31
4.2 Historie malenické fary a jejího okolí 1861-1945.....	32
4.2.1 Období 1861-1889 (farář František Pavlíček).....	33
4.2.2 Období 1889-1895 (farář František Bronec).....	34
4.2.3 Období 1895-1933 (farář František Špalek).....	35
4.2.4 Období 1934-1941 (farář Dominik Nakládal).....	40
4.2.5 Období 1940-1941 (administroval Antonín Mikulášek).....	41
4.2.6 Období 1942-1945 (farář Jan Pátek)	42
5. Rozdělení zápisů v kronice podle obsahu	43
5.1 Záležitosti fary a kostela.....	43
5.1.1 Fara.....	43
5.1.2 Farní pozemky	44
5.1.3 Kostel	44
5.1.4 Vizitace.....	45

5.2.1 Bouře a vichry	46
5.2.2 Povodně.....	47
5.2.3 Požár.....	47
5.2.4 Úroda.....	48
5.2.5 Ceny zemědělských produktů	48
5.3 Události mimo faru v Čechách (domácí) a ve světě.....	49
5.3.1 Události církevního charakteru	49
5.3.2 Události světského charakteru.....	50
5.4 Události týkající se obce Malenice.....	51
Závěr.....	53
Seznam zkratk	57
Použitá literatura a prameny.....	58
Seznam příloh.....	60

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat všem, kdo mi byli nápomocni při sestavování této práce. Nejdříve Biskupství českobudějovického, bez jehož povolení k nahlédnutí do fondu farního úřadu v Malenicích by moje práce nemohla vzniknout.

Poděkování patří i všem pracovnícím a pracovníkům SOkA Strakonice.

Při zpracovávání dějin obce pro mě byly velmi cenné rady a typy od pana Rudolfa Oberfaltra.

Největší dík patří vedoucí mé práce doc. PhDr. Marii Ryantové, CSc za její cenné rady, připomínky a konzultace a především trpělivost, kterou se mnou po celou dobu měla.

Úvod

Pamětní knihy farních úřadů nepatří mezi nejčastěji zpracovávaná témata. Do dnešní doby nevznikla nějaká souhrnná odborná studie či práce, která by se tímto pramenem církevní provenience obecně zabývala. Studie, jež by stanovila základní problematiku, určila možnosti využití a postup, jak s tímto typem pramene pracovat, stále chybí. Nelze však říci, že by této problematice nikdo nevěnoval pozornost. V nedávné době, a to v roce 2008 a 2009, vznikly na Ústavu archivnictví a pomocných věd historických hned dvě práce na toto téma. Každá z nich se zabývá jednou farní kronikou.

První napsala Miluše Wagnerová a přináší informace o pamětní knize farního úřadu v Olešnici.¹ Olešnice je malá vesnice v Jižních Čechách, která má přibližně 800 obyvatel a leží necelých pět kilometrů od města Trhových Svin. V její práci se můžeme seznámit s vývojem církevní správy od dob pozdního novověku až po vládu Josefa II. Dále pak přináší cenné poznatky přímo k vedení farních kronik. Podařilo se jí najít nařízení a pokyny k vedení pamětních knih v archivu v Českých Budějovicích.² Práce také obsahuje vnitřní a vnější popis kroniky a také charakteristiku zápisů. Jedná se o jeden z prvních pokusů rozdělení záznamů podle jejich typů. Přílohou k této velmi přínosné práci je vědecká edice kroniky. Kronika byla psána německým jazykem. Kromě přepisu kroniky najdeme v práci i její překlad.

Druhá práce na téma pamětních knih farních úřadů pochází od Jaroslava Mrni.³ Zabývá se vedením tohoto pramene na Moravě. Zde se tyto pamětní knihy nazývaly „Protocollum domesticum.“ Práce Jaroslava Mrni pojednává o „protokolu“ ve Valašském Meziříčí. Jeho studie přináší diplomatický rozbor pramene. Najdeme zde rozbor jednotlivých kapitol „protokolu.“

Při zpracovávání tématu své bakalářské práce jsem se inspiroval právě v těchto dvou pracích. Využil jsem je jednak k prvnímu seznámení s tématem, dále také k poznání dostupné a vhodné literatury a případných pramenů, jednak také abych zjistil možnosti postupu při zpracovávání tohoto tématu.

První pamětní kniha farní úřadu v Malenicích nese na titulní straně latinské označení „Liber Memorabilium Ecclesia Parochia Malenicensis.“⁴ Na druhé najdeme nápis „Liber erectionum er memorabilium ecclesiae er parochiae Malenicensis.“⁵ Při jejich popisu ve

¹ Miluše Wagnerová, Farní kronika Olešnice (1787-1887), České Budějovice 2008.

² Státní okresní archiv ČB, Ordinariátní listy, sign. D 664.

³ Jaroslav Mrňa, Protocollum domesticum farnosti Velkomeziříčské (1816-1938), České Budějovice 2009.

⁴ SOKA Strakonice, Farní úřad (dále FÚ) Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1666-1734).

⁵ SOKA Strakonice, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945).

své práci je budu označovat buď jako farní kroniky, a nebo jako pamětní knihy. Využití českého označení považuji za jasnější a přehlednější než se držet latinského názvu.

K získání obecného přehledu o církevních dějinách a jejich vývoji mi pomohly *Dějiny katolické církve* od Jaroslava Kadlece.⁶ Proniknout do rozvrstvení a problematiky církevní organizace mi pomohla kniha od Antonína Podlahy *Dějiny pražské arcidiecéze*, která bohužel není dovedena do konce, neboť vyšel pouze první díl, týkající se období 17 až 19. století.⁷ Pro moravské prostředí jsem pak využil první díl práce od Rudolfa Zuberu *Osudy moravské církve v 18. století*.⁸

K dějinám tak malé obce, jako jsou Malenice, existuje bohužel jen málo literatury. Navíc všechny vzniklé práce patří mezi literaturu regionální. O historii obce vzniklo několik útlých publikací. Nejvíce informací jsem čerpal ze dvou z těchto prací. První z nich napsal František Špalek společně s Františkem Teplým a jmenuje se *Knížka o Malenicích u Volyně*. Bohužel kniha neobsahuje poznámkový aparát a ani seznam literatury. Můžeme se proto pouze domnívat z čeho mohli autoři vycházet. S velkou jistotou můžeme říci, že některé informace převzali z obecní kroniky, protože se jak v jejich knize, tak i na stránkách obecní kroniky, nacházejí stejné formulace.⁹ Kromě stručných dějin obce, dovedených do času první republiky, přináší i pověst o založení obce. Druhá publikace vznikla, ač byly Malenice osvobozeny Američany, k 35. výročí osvobození vesnice Rudou armádou. Jmenuje se *Malenice nad Volyňkou* a dovádí dějiny obce až do současnosti, přesněji do roku 1980. Tato publikace byla sepsána na základě záznamů z obecní kroniky a také vzpomínek a příspěvků místních stranických funkcionářů. Nejedná se o dílo jednoho autora.¹⁰ K nejranější historii obce sepsali některé práce archeologové Bedřich Dubský¹¹ a Antonín Stocký.¹² Kromě regionální literatury jsem využil *Místních jmen* od Antonína Profouse, a to k určení původu názvu vesnice.¹³

Společně s odbornou literaturou jsem využil k poznání dějin obce i různých pramenů, konkrétně se jednalo se o tři kroniky. První z nich je obecní kronika Malenic.¹⁴ Na začátek této kroniky sepsal František Špalek počátky dějin obce. Přestože se zde dá najít mnoho

⁶ Jaroslav Kadlec, *Dějiny katolické církve IV. Od sněmu tridentského do konce 19. století*, Praha 1973.

⁷ Antonín Podlaha, *Dějiny arcidiecéze pražské od konce století XVII. do počátku století XIX. I.*, Praha 1917.

⁸ Rudolf Zubr, *Osudy moravské církve v 18. století*, Praha 1987.

⁹ František Špalek, *Knížka o Malenicích u Volyně*, Malenice 1940.

¹⁰ Malenice nad Volyňkou. Historie a současnost jihočeské obce, Malenice 1980.

¹¹ Bedřich Dubský., *Hradiště Věmec u Lčovic*, Praha 1923.

¹² Antonín Stocký., *Pravěk země České I. Věk kamenný*, Praha 1926.

¹³ Antonín Profous., *Místní jména v Čechách III*, s. 8.

¹⁴ Státní okresní archiv (dále SOKA) Strakonice, Archiv obce Malenice, Obecní kronika Malenice (1923-1976).

cenných informací, musíme mít na paměti, že tento typ pramene není úplně hodnověrný a nedá se o něj stoprocentně opřít. Proto je nutné si zjištěné údaje ověřit.

Druhá¹⁵ a třetí¹⁶ kronika jsou pamětní knihy farního úřadu v Malenicích, které jsou hlavním tématem mé práce. Informace z jejich zápisů jsem použil k popisu malenické fary a kostela. Díky zápisům z těchto kronik jsem mohl podrobně rekonstruovat, k jakým událostem na faře docházelo až do roku 1945. Protože jsem k popisu historie fary využil především pamětních knih, zařadil jsem kapitolu s jejich popisem před kapitolu o dějinách farního úřadu v Malenicích.

Základem mé práce je popis farních kronik a dále také charakteristika a rozbor jejich zápisů. Protože ani o tom neexistuje kromě již zmíněných prací Miluše Wagnerové¹⁷ a Jaroslava Mrňi¹⁸ žádná literatura, pokusím se při charakteristice zápisů vytvořit své vlastní členění. Při vnějším a vnitřním popisu pamětních knih jsem využil poznatků z výše uvedených prací a použil je k popsaní farních kronik malenické fary.

¹⁵ SOKA Strakonice, Farní úřad (dále FÚ) Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1666-1734).

¹⁶ SOKA Strakonice, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945).

¹⁷ Miluše Wagnerová, Farní kronika Olešnice (1787-1887), České Budějovice 2008.

¹⁸ Jaroslav Mrňa, Protocollum domesticum farnosti Velkomeziříčské (1816-1938), České Budějovice 2009.

1. Obec Malenice

Malenice jsou obec, která se nachází na hranici dřívějšího strakonického a prachatického okresu a leží v nadmořské výšce 486 metrů nad mořem. Najdeme v ní, podobně jako v každé obci, obecní úřad, nákupní středisko, avšak kromě těchto běžných staveb také navíc několik kulturních památek. Jednou z nich jsou například Boží muka se sochou Jana Nepomuckého na mostě ve vesnici, dále kaple sv. Václava na kopci nad Malenicemi a hlavně také kostel sv. Jakuba, který je jednou z hlavních dominant této obce. Tento krátký výčet, řekněme možných turistických cílů, ale i snad badatelských a kulturních zájmů, dokazuje, že i když Malenice počtem obyvatel či snad rozlohou nepatří k největším, mohou nabídnout spoustu zajímavých poznatků a informací, a to nejen pro turisty, ale i pro badatele. Tím nemám na mysli pouze regionální historiky, ale i badatele s širším vědeckým zájmem.

Kde se o Malenicích dočteme:

Podat podrobný výklad o historii vcelku malé obce jako byly a jsou Malenice je značně složité. Za prvé neexistuje mnoho literatury přímo se týkající dějin obce. Jedná se vlastně jen asi o dvě tři útlé, mohlo by se říct, brožury. Dále můžeme nalézt několik dílčích odkazů v knížce Františka Teplého *Dějiny města Volyně*¹⁹ a dále také v díle Jana Dyka²⁰ *Popis politického okresu Strakonice*.²¹

V pramenné základně lze získat některé poznatky z malenické obecní kroniky.²² První díl autor obdařil stručným přehledem nejstarších dějin obce, který dovedl až do své současnosti, tedy na počátek dvacátého století. Poté pokračují pravidelné kronikářské zápisy o životě v obci a jejich dějinách. I v kronice často autor nepopisuje pouze Malenice, ale jeho záběr zasahuje do širokého okolí vesnice včetně největšího sousedního města, kterým je Volyně. Osudy malenické osady proto nelze zakotvit jen přímo na jedno místo, ale musíme se zaměřit i na její široké okolí.

Především u informací získaných z kroniky, jak už bylo uvedeno, musíme pečlivě zvážit, jak příliš jim lze věřit. Přece jen její autor, či autoři sepisovali její řádky se značným

¹⁹František Teplý, *Dějiny města Volyně*, Volyně 1933.

²⁰Jan Dyk (1860-1925) byl okresní školní inspektor ve Strakonících. Založil strakonické muzeum, které neslo do roku 1967 jeho jméno.

²¹Jan Dyk, *Popis politického okresu Strakonického*, Strakonice 1925.

²²SOKA Strakonice, Archiv obce (dále AO) Malenice, *Obecní kronika Malenice (1923-1976)*.

odstupem od událostí a také většinou nepatřili mezi profesionální historiky. Mohli proto některé události špatně posoudit či je mohli přecenit.

2. Historie obce Malenice

2.1 Nejstarší dějiny obce

Snad každé město nebo obec má nějakou historku nebo legendu o svém založení či o tom, odkud pochází její jméno. Jedná se o různé pověsti, které někdy mohou mít svůj reálný základ, ale také se může jednat jen výmysly, které se snaží ozvláštnit město či vesnici a učinit ji zajímavou v očích veřejnosti, především turistů. I Malenice mají několik teorií, odkud pochází jejich název.

První bychom mohli označit za takzvaně klasickou, a to že Malenice založil nějaký muž, nejspíše zámožnější, který se jmenoval Malen nebo Malině.²³ Podobně vznikla jména i jiných vesnic, například Zlešice jako ves lidí Zlechových nebo Zlešových,²⁴ Stranějovice jako ves lidí Stranějových.²⁵ Další možností, jak může osada získat název, je určitá zvláštnost v místě, kde se osada nachází. Například výskyt buď specifika, nebo výskyt nějaké plodiny v nadměrném množství. S touto možností souhlasil například J. Dyk. Ten přiřknul původ názvu Malenice nadměrnému výskytu maliní, či malin v okolí.²⁶ Poslední verze, odkud pochází název Malenice, se váže ke krátkému příběhu a můžeme ho najít v malenické kronice.²⁷ Týká se toho, že Malenice jako vesnice se velmi rychle rozvíjely a rostly. Zaútočil na ně vůdce, kterému se jejich rychlý rozvoj nelíbil. Vůdce chtěl vesnici zničit a nenechat ani kámen na kameni. Obyvatelé vesnice ho ale prosili, aby ves ušetřil. Vůdce se tedy rozmyslel, a pak řekl: „Bud' malé, nebo nic“. Vesničané se rozhodli pro malé a od toho název Malenice. Jedná se však jen o starou pověst z kroniky, proto bychom měli více věřit předchozím možnostem vzniku názvu obce. Nejvíce pravděpodobná se jeví teorie první, tedy že název pochází od Malena, či Malině.

Příběh týkající se přímo založení Malenic najdeme v útlé publikaci s názvem *Knížka o Malenicích u Volyně*,²⁸ která obsahuje kromě stručného historického přehledu od Františka Teplého i různé zápisky faráře Františka Špalka a především jeho takzvanou „luftáckou kroniku“. V jejím úvodu pak můžeme najít legendu o založení jedné obce u řeky Volyně,

²³ Antonín Profous, Místní jména v Čechách III, Praha 1951, s. 9-10.

²⁴ Antonín Profous, Místní jména v Čechách IV, Praha 1957, s. 781.

²⁵ Antonín Profous, Místní jména v Čechách IV, Praha 1957, s. 186.

²⁶ J. Dyk, Místopis okresu Volyňského, Jihočeský kraj 4, 1913, s.222-223.

²⁷ SOkA Strakonice, AO Malenice, Obecní kronika Malenice (1923-1976).

²⁸ František Teplý-František Špalek, *Knížka o Malenicích u Volyně*. Statě popisné a dějepisné s 10 obrázky, Malenice 1940, s. 10.

tedy Malenic.²⁹ Autor legendy nám vypráví, jak se starý Malen na smrtelném loži vzpomíná na významné chvíle svého života, v němž přivedl svůj lid do této země. Také vzpomíná, jak se usadili v krajině u řeky Volyňky a započali žít. Pověst je velmi podobná té o praotci Čechovi. Přesto v ní nalezneme odkazy přímo na zdejší krajinu. V pověsti se například vyskytuje řeka Třeštilka, dřívější název pro řeku Volyňku.

2.1.1 Vývoj bádání o osídlení v oblasti dnešních Malenic

Archeologické bádání v okolí Malenic začalo zcela netradičně a neodborně. Jeden z prvních nálezů se podařil jistému sedláku Hájeckému. Tomu se podařilo zcela bez jakéhokoli vědeckého cíle vyorat v roce 1897 bronzovou nádobu. Samozřejmě neměl tušení, o jak možný důležitý objev se jedná, a nádobu prodal do jakési soukromé pražské sbírky.³⁰

Opravdový archeologický výzkum započal až na počátku dvacátého století. Je spjat s J. N. Woldřichem,³¹ profesorem na Univerzitě Karlově. Po něm se zajímal o osídlení okolí Malenic státní geolog J.V. Želízko.³² Archeologický výzkum prováděl také v roce 1927 univerzitní profesor Albín Stocký³³ společně s ředitelem tehdejšího archeologického ústavu Karlem Buchtelou. Podařilo se jim najít dvě pravěké mohyly, které zařadili do období staroslovanského. Další výzkumy a nálezy prováděl Bedřich Dubský³⁴ pro strakonické muzeum.

V osmdesátých letech dvacátého století se na oblast zaměřili Klement Benda, Antonín Mayer a dr. Jarmila Justová. Jejich zájem směřoval k mohylám na Bukovci.³⁵ Dále určité objevy učinil také Pavel Břicháček, tomu se povedlo nalézt čtyři pravěká sídliště.³⁶

Mezi archeology vznikla určitá debata kam zařadit kmen, který místní krajinu obýval. Jméno kmenu bylo Volyňané. Vědcům se jednalo o to, zda jde o nějaký anonymní kmenový útvar na střední Otavě a nebo zda Volyňané patřili do rozsáhlé državy kmene Doudlebů, což byl starobylý slovanský kmen, jenž přišel do jižních Čech v rozmezí 5.-7. století.³⁷

²⁹ František Teplý-František Špalek, Knížka o Malenicích u Volyně. Statě popisné a dějepisné s 10 obrázky, Malenice 1940, s18-20.

³⁰ Malenice nad Volyňkou historie a současnost jihočeské obce Malenice 1980, s.6.

³¹ J. N. Woldřich. , Geologické studie z jižních Čech II. Údolí Volyňky na Šumavě, Archiv pro přírodovědecký výzkum Čech 22, 1903, č. 4, s. 111-112.

³² J. V. Želízko. , Poklad na předhistorickém hradišti „Věnci“, ČSPS 3, 1895, s.7-8.

³³ Antonín Stocký., Pravěk země České I. Věk kamenný, Praha 1926.

³⁴ Bedřich Dubský., Hradiště Věnc u Lčovic , Praha 1923.

³⁵ Malenice nad Volyňkou. Historie a současnost jihočeské obce, Malenice 1980, s. 8.

³⁶ Malenice nad Volyňkou. Historie a současnost jihočeské obce, Malenice 1980, s. 8.

A. Beneš –P. Břicháček, Volyněsko v pravěku, Volyně 1980.

³⁷ Malenice nad Volyňkou. Historie a současnost jihočeské obce, Malenice 1989, s. 10.

Kromě archeologů prováděl různé výzkumy o nejstarších dějinách této oblasti také František Teplý.³⁸

2.1.2 Vznik a počátky Malenic

Nejstarší dějiny Malenic jsou spojeny s osídlením krajiny, především kolem řeky Volyňky. Místní krajina nabízela vhodné možnosti pro chov dobytka. Další možnosti pro obživu nabízela samotná řeka Volyňka, v té se nacházelo i zlato. Pozůstatky po těžbě tohoto cenného kovu jsou podél celé řeky, a to v podobě takzvaných sejpů. Jedná se o různé velké kopce hlíny, či šterku, které vznikly při rýžování zlata. Jeden z nich se nachází i u mostu v Malenicích. Bohužel, stáří těchto sejpů nelze přesně určit.³⁹

Kdy bylo přesně osídleno místo, kde se dnes rozkládají Malenice, se nedá doložit. Mezi nejstarší archeologické nálezy v oblasti Malenic patří čepel šedožlutého pazourku. Ta je datována do mladší nebo pozdní doby kamenné. Několik kamenných nástrojů se pak také našlo na hradišti Věnc, které se nachází na kopci Prižmo a bylo postaveno v 5. století před naším letopočtem. Tyto nálezy samozřejmě neurčují přesně osídlení krajiny, či snad přímo založení osady Malenice. To je datováno až někdy do 12.-13. století našeho letopočtu. Avšak jednoznačně dokládají, že okolí Malenic nebylo bez osídlení a lidé sem přišli značně dříve, než je první písemná zmínka o nich z roku 1318.⁴⁰

Vraťme se ale k počátku osídlení krajiny v okolí řeky Volyňky. To dle archeologických nálezů a vykopávek přišlo v době bronzové kolem roku 1500 před naším letopočtem. V pozdější době vzniklo na již zmíněném kopci zvaném Prižmo, nedaleko Malenic, velké hradiště Věnc asi 5. století před naším letopočtem, které fungovalo jako správní centrum oblasti a také platilo ve své době za velmi těžko dobytelné. Kolem Věnce, jakožto správního centra, vedla nejdříve vojenská cesta a později se z ní vyvinula obchodní stezka. Častým obchodním artiklem, jež se po ní převážel, byla sůl. Podél této stezky se postupně vyvinulo několik strážných pevností, či tvrzí a někdy možná dokonce jen srubů.

Místo hradiště Věnc, které postupně zaniklo, začal velkou roli v této oblasti hrát hrad Volyně. Tím se dostáváme už přibližně do období devátého až desátého století našeho letopočtu. Jedna z odboček solné stezky vedla přímo k němu. Úkolem pevnůstek podél stezky bylo hlídat cestu a chránit kupecké karavany od možných lapků. Obránci pevností se snažili,

³⁸ František Teplý, Dějiny města Volyně a okolí, Volyně 1933.

³⁹ Malenice nad Volyňkou. Historie a současnost jihočeské obce, Malenice 1980, s. 6.

⁴⁰ Malenice nad Volyňkou. Historie a současnost jihočeské obce, Malenice 1980., s.11.

aby kupci v bezpečí dorazili k svému obchodnímu cíli. I bezpečnou cestu do Volyně chránilo několik, nadneseně řečeno, strážných věží. Velikost těchto obranných bodů byla různá. Podle Františka Teplého⁴¹ měla jedna ze strážných věží, v tomto případě se údajně jednalo o srub, název Malenice.⁴² Kolem srubu dokonce začalo vznikat určité řídké osídlení.

Obyvatelům obranných bodů se říkalo Chodové, protože chodili hlídat na hranice. V oblasti Volyňska se jim však říkalo Králováci, protože byly poddaní krále.

Osídlení v době slovanské v okolí Malenic dokládá několik mohyl, které se nacházely u vesnice Černětice a také v oblasti, které se říká na Bukovci, což je vrch u Malenic o nadmořské výšce 683 .

Kolem desátého století měl v blízkosti malenického srubu také vzniknout kostel svatého Jakuba, který by se tím řadil mezi jedny z nejstarších kostelů u nás.⁴³

2.2 Malenice a střídání jejich majitelů až do poloviny devatenáctého století

Malenice byly od počátku pod správou vrchnosti. Ta nejspíše v počátku mohla sídlit na místní tvrzi. Později však Malenice většinou vlastnil někdo, kdo držel kromě nich i jiné vesnice či města, a proto v nich trvale nesídlil. Nejstarší majitelé Malenic nejsou známi. Jisté je to, že Malenice byly na počátku 14. století součástí královna újezdu. Od královny Elišky Přemyslovny získaly výsadu zákupního práva (možnost dědičného práva na půdu za nějaký poplatek, a to buď na určitou dobu, nebo navždy). První písemná zmínka o nich pochází, jak již bylo řečeno, z roku 1318. Zde se také uvádí první držitel obce, a to Dětrich z Malenic.⁴⁴

Po něm následuje celá řada různých majitelů, která začíná bratry z Dobeve, ti vlastnili Malenice okolo roku 1377. Po nich Malenice dostali Přečové z Čestic a na Lčovicích.⁴⁵ Jednalo se o vladycký rod, který vlastnil některá panství v Česticích u Volyně. V majetku obce vydrželi bezmála dvě stě let včetně bouřlivého období husitských válek. V roce 1402 drželi Malenice bratři Petr, Bohuslav a Štěpán ze Lčovic. Od té doby se stávají Malenice trvale součástí Lčovického panství⁴⁶ a veškeré změny majitelů jsou potom až do dvacátého století pro obě vesnice stejné.

⁴¹ František Teplý-František Špalek, Knížka o Malenicích u Volyně. Statě popisné a dějepisné s 10 obrázky, Malenice 1940.

⁴² TAMTÉŽ, s.9.

⁴³ TAMTÉŽ, s. 10.

⁴⁴ Antonín Profous. , Místní jména v Čechách III, s. 8.

⁴⁵ J. Vichr, Dějiny rodu Hýzrle z Chodů, Nečamský Koutek z Minic, Přečové z Čestic, Reyové, Bissingen, Kraselov 2002-2004.

⁴⁶ Dnes jsou Lčovice malou vesnicí v předhůří Šumavy. První písemná zmínka o nich pochází z roku 1321. Největší kulturní památkou je zdejší barokní zámek, ve kterém můžeme najít také lovecký pavilon.

O průběhu husitských válek v okolí Malenic není mnoho zpráv či dochovaných pramenů. Jediné co se dá s velkou jistotou říci je, že tehdejší majitel Štěpán z Čestic patřil mezi nepřátele husitů. Zda však za toto nepřátelství musel čelit nějakým útočným nájezdům ze strany kališnických vojsk, se neví. Z pramenů lze zjistit, že ne všichni maleničtí souhlasili s názorem svého pána. Například Martin Čížek z Malenic,⁴⁷ který navštěvoval na počátku patnáctého století Karlovu univerzitu, vedl výroční debatu na téma Antikrist. Nazval v ní antikristem papeže a souhlasil s Husovými názory. Další případ vzdoru dokládá popravčí kniha rožmberská, kde se uvádí, že jistý Velek a Morava z Malenic stáli proti katolickému pánovi z Čestic.⁴⁸

Od šestnáctého století se pramenná základna rozšiřuje a můžeme tak sledovat celkem velký rozvoj Malenic. Ty byly v roce 1544 povýšeny na městečko a měly dokonce vlastní pivovar. Dokladem toho může být poznámka, kterou přináší ve své knize Rozdělení far František Mareš, kde roku 1624 farář Augustin Stephanus působí „in oppido Malenice“.⁴⁹ Přečové z Čestic drželi Lčovice a tedy i Malenice do roku 1574, kdy zemřel poslední mužský potomek, jehož jméno bylo Přeč, narozen roku 1534. Jejich majetek pak zdědil zeť Bernard Hodějovský z Hodějova,⁵⁰ ten pak držel svá panství do roku 1595, kdy umřel. Jeho državy přebíral syn Jan Jiří, který patřil k velmi bohatým pánům, vlastnil totiž kromě Lčovického panství také hrad Konopiště a město Milevsko. Jeho synové, Bohuslav, Bernard a Adam se při stavovském povstání postavili proti Ferdinandovi II., a tak po porážce stavovského povstání byli nuceni svoje statky opustit, aby si zachránili aspoň holý život. Ještě za jejich vlády poničil Malenice ošklivý požár a ve významu se dostaly zpět mezi vesnice a ztratily význam městečka. Majetek bratrů Hodějovských z Hodějova byl posléze zkonfiskován a spadal nějaký čas pod správu královské komory. Od ní jej pak roku 1622 za 21 000 kop míšenských zlatých koupil Jindřich Michal Hýzerle z Chodů.⁵¹ Za jeho panování došlo k náboženskému útisku, navíc začala třicetiletá válka, která rozhodně neprosperla prosperitě kraje, spíše naopak. Náboženský útlak a nejspíše i nepřiměřené robotní povinnosti, které zavedl Jindřich Michal Hýzerle z Chodů, měly za následek dvě povstání na Lčovickém panství. Větší z nich se odehrálo 21. března 1629, kdy došlo k přímé potyčce mezi ozbrojenými oddíly vrchnosti a místními sedláky. Lepší výzbroj a vojenský výcvik měl jasnou převahu nad sice odhodlanými sedláky, ale vyzbrojenými pouze cepy nebo kosami.

⁴⁷ Milan Hankovec, Významní rodáci Strakonicka, Strakonice 2005.

⁴⁸ František Teplý-František Špalek, Knížka o Malenicích u Volyně. Statě popisné a dějepisné s 10 obrázky, Malenice 1940, s. 11.

⁴⁹ TAMTÉŽ, s 12.

⁵⁰ J. Vichr, Dějiny rodu Hodějovských z Hodějova, Kraselov 2002.

⁵¹ Lýdia Petráňová, Příběhy Jindřicha Hřýzleho z Chodů, Praha 1979.

Povstání bylo poraženo a poddanské povinnosti dále tvrdě vyžadovány.⁵² Z doby panování Hýzerleho z Chodů pochází i první soupis poddanské půdy, jedná se o berní rulu. V Malenicích se podle ní v té době nacházelo 31 obydlených hospodářských usedlostí.⁵³

Posledním vlastníkem vesnice z rodu Hýzerlů z Chodů byl František Michal, jenž vykonával úřad zemského sudího. Ten v roce 1709 prodal Lčovické statky své ženě Anně Marii z Anhaltu. Anna odkázala majetek svému rodu hrabětům z Anhalt, ale již v roce 1729 se dostaly obě vesnice (Lčovice i Malenice) do majetku hraběte Sickingena. Jeho syn a nástupce hrabě František Sickingen uzavřel s malenickými obyvateli roku 1796 zajímavou smlouvu. Zprostil je placení úroků z půdy (daň, která se musela platit dvakrát ročně) a výkupného za robotu za to, když budou platit podíl zemské daně na Malenice, která na ně připadá⁵⁴ a dále se vzdají svých obecních pozemků a dají je vrchnosti, tedy jemu. Hrabě se navíc zavazoval v této smlouvě k odpuštění dluhu, který maleničtí měli v kontribučenské kase. Tento dluh byl kolem 1070 zlatých. Nakonec však došlo pouze k tomu, že se maleničtí mohli z roboty vyplatit. Obecní pozemky majitele nezměnily, protože se proti této změně postavili krajští hejtmani. Díky této smlouvě došlo později k mnohým sporům s vrchností. Tentokrát nebyly spory založené na náboženském základě, ale spíše se jednalo o problémy, u nichž hrály hlavní roli robotní povinnosti. Další majitelé Malenic totiž odmítali dohodu o robotě, kterou jejich předchůdci uzavřeli s hrabětem Sickingen a trvali na plnění robotních povinností. Obyvatelé Malenic však odmítali těžké robotní povinnosti. Při návštěvě císaře Františka ve Strakonících 9.července 1812 mu byla údajně předána písemná stížnost týkající se problému místních poddaných. Nejspíše se však k císaři ani nedostala. Zástupci Malenic a okolních vesnic se pak rozhodli vyslat posla až do Vídně. Tohoto úkolu se zhostil Martin Havlíček z Malenic, který měl do Vídně donést stížnost, ale k žádné změně nedošlo. Další jejich stížnost směřovala do Písku, ani zde se však nedočkali vyřízení svého problému. Veškeré spory vyřešil až krajský hejtman Mašek. Ten poslal do Malenic několikrát vojenskou posádku mezi lety 1830-1837, která nakonec přivedla sedláky k rozumu. Navíc po nějaký čas zůstala v obci stálá vojenská posádka v počtu asi 6-8 mužů.⁵⁵

Maleničtí tedy svůj boj s vrchností prohráli a byli nuceni až do zrušení poddanství a změny správního systému vykonávat své robotní povinnosti, jak jim bylo nařízeno. V době

⁵² Malenice nad Volyňkou. Historie a současnost jihočeské obce, Malenice 1980, s. 12.

⁵³ TAMTÉŽ, s. 14.

⁵⁴ TAMTÉŽ, s.16.

⁵⁵ TAMTÉŽ, s. 18.

sporů patřilo panství Karlu Reyovi,⁵⁶ jenž panství vlastnil roku 1827, po něm na krátkou dobu připadlo Eugenu hraběti Vratislavovu Netolickému. V roce 1835 dostal Malenice Josef Fresser, ale nevlastnil je příliš dlouho, již v roce 1837 je prodal Kryštofovi Bendovi. Tento majitel obce skončil poněkud neslavně, v roce 1847 umřel v píseckém vězení, kde byl uvězněn za podvod.

2.3 Zlomky z malenické historie od poloviny 19. století do současnosti

Po zrušení poddanství v roce 1848, koupil Lčovický statek Lazar Lippman. Dále docházelo k častému střídání majitelů, z čehož žádný z nich nepatřil do kategorie významných. Výjimku tvořily léta 1881 až 1909, kdy vlastnil zdejší panství Josef Zítek⁵⁷ (1832-1909), architekt Národního divadla, je pochován na místním hřbitově. Ten odkázal svůj majetek svému synovi Bertoldu Zítkovi, který statek prodal v roce 1929 pražskému staviteli

Protože v tomto období zdroj informací o obci za prvé částečně mizí a dále není přímo pro hlavní téma práce úplně důležitý, je omezen výklad o zbytku dějin obce jen na několik událostí, dá se říci zásadních pro dějiny a vývoj obce. Navíc pro historii Malenic, především po roce 1948, neexistuje příliš věrohodných zdrojů, ze kterých by bylo možné čerpat. Tyto zdroje se zaměřují na události týkající se přímo vesnice, například vznik JZD a podobně a nedávají ho do souvislostí ani s blízkým okolím, tím mám na mysli například s děním v blízké Volyni, či kraji.

Po zrušení poddanství v roce 1848 se změnil i správní systém v českých zemích. V Malenicích byl zřízen obecní úřad a dostaly se pod správu okresního hejtmanskví ve Strakonících. Do jejich správního obvodu patřily Lčovice a Zlešice. Prvním starostou se stal František Lenc.⁵⁸

Další významnou událostí pro Malenice bylo jistě zřízení železniční zastávky. Poprvé zde vlak projel 14. října 1893. Přecházelo tomu založení akciové společnosti Místní dráha Strakonice-Vimperk.⁵⁹

V roce 1905 byl založen Spořitelní a záložní spolek pro Malenice. Do čela spolku byl zvolen František Špalek - také malenický farář a autor části farní kroniky. Do první světové

⁵⁶ J. Vichr, Dějiny rodu Hýzrle z Chodů, Nečamský Koutek z Minic, Přechové z Čestic, Reyové, Bissingen, Kraselov 2002-2004.

⁵⁷ Karel Ksandr-František Kubů-Václav Starý-Marek Parkman-Alois Pavlíčko, Architekt Josef Zítek, jeho rodina a Lčovice. Sborník vydaný při příležitosti úmrtí Josefa Zítka, Lčovice 2009.

⁵⁸ Malenice nad Volyňkou. Historie a současnost jihočeské obce, Malenice 1980, s. 16.

⁵⁹ TAMTÉŽ, s.21.

války odešlo z Malenic a nedalekých Straňovic 132 mladých lidí a 22 z nich se bohužel nevrátilo. Na násvi jim byl na jejich počest postaven pomník.

Z meziválečného života stojí za zmínku především rozdělení Malenic a Lčovic v roce 1922. Malenice zůstaly společně se Straňovicemi a Zlešicemi a Lčovice se staly samostatnou obcí.

I na Malenice dopadla těžká doba druhé světové války. V roce 1940 museli maleničtí zbourat pomník obětem první světové války. Tento rozkaz sice vykonali, ale části pomníku schovali v jedné stodole. I když se nejedná o čin nějak velký, ve své době k němu jistě bylo třeba mnoho odvahy.⁶⁰ V době heydrichiády byla vesnice podrobena pečlivé kontrole. Několik malenických občanů nebo občanů z blízkých vesnic bylo zatčeno a deportováno do nacistických vězení, některé obyvatele vesnice také potkalo totální nasazení v Německu. Podobně jako celá republika byly Malenice osvobozeny v roce 1945, a to americkou armádou.⁶¹

Po únoru 1948 nastoupily Malenice cestu rozvoje a budování socialismu. Roku 1950 se zde bylo založeno společné JZD, které sdružovalo 11 drobných rolníků a 18 kovozeďelců. Během roku 1961 se dostavěl kulturní dům a v roce 1978 se povedlo postavit nákupní středisko.

Po roce 1989 vývoj v Malenicích rozhodně neustal a neprobíhal jako v mnohých jiných vesnicích, které dnes spíše chátrají a ožívají jen o víkendech při návštěvě chatařů. Zůstaly naopak vesnicí, kde je stále živo a rušno. Konají se zde různé kulturní akce, například masopust, obecní ples a jiné. Nesmíme samozřejmě také zapomenout na vítězství v anketě Vesnice 2008. Obec je vyhledávána i pro své kulturní památky a také je součástí místí turistické stezky, která vede z Volyně.

2.4 Historie malenické školy

Škola v obci stojí již přibližně od poloviny 17. století. Nejstarší zápis o škole pochází z roku 1640. Zmiňuje kantora Daniela Tesaře.⁶² Po něm se pravidelně střídali další učitelé až do roku 1709, kdy škola bohužel vyhořela. Přesto výuka pokračovala dále. Naneštěstí nebezpečí požáru zasáhlo malenickou školu ještě jednou, a to v roce 1885. Škola byla přesunuta do domu č.p. 43. Zde sídlila nejspíše až do roku 1890, kdy byla postavena škola

⁶⁰ Malenice nad Volynkou. Historie a současnost jihočeské obce, Malenice 1980, s. 26.

⁶¹ TAMTÉŽ, s.27.

⁶² TAMTÉŽ, s.34.

nová.⁶³ V roce 1837 navštěvovalo malenickou školu 215 dětí a nedělní školu 216 odrostlejších žáků. Druhá třída školy byla otevřena roku 1877, třetí třída 1885 a s výukou ve čtvrté se začalo přibližně v roce 1904. Po otevření vlastní školy ve Zlešicích v roce 1872 a Lčovicích v roce 1893, došlo k určitému úbytku studentů.⁶⁴

Malenická škola i přes různé změny sídla existuje přes 350 let a patří mezi nejstarší v kraji. V literatuře⁶⁵ a obecní kronice, se dají dohledat i jména a roky působení většiny kantorů. V tomto stručném shrnutí však nepovažuji za nutné je uvádět.

⁶³ Malenice nad Volyňkou. Historie a současnost jihočeské obce, Malenice 1980, s.34.

⁶⁴ Malenice nad Volyňkou. Historie a současnost jihočeské obce, Malenice 1980, s.35.

⁶⁵ J. Dyk. , Popis politického okresu Strakonického II, Strakonice 1925.

3. Popis farních kronik

Fond farního úřadu v Malenicích obsahuje dvě pamětní knihy. Jedna se týká časového rozmezí 1666-1734 a druhá obsahuje zápisy z let 1735-1945. Obě dvě se značně liší v mnoha aspektech, ať již například časovým rozsahem nebo zachováním. Pokusím se na následujících řádcích popsat obě dvě z nich. Nejdříve se zaměřím na autorství a zkusím představit autory jednotlivých kronik a potom bude následovat jejich popsání .

3.1 Kdo mohl patřit mezi autory a proč ?

Možností, kdo by mohl vést zápisy v pamětních knihách farních úřadů, je několik. Logickou úvahou dojdeme k podobnému závěru jako Miluše Wagnerová ve své práci Farní kronika Olešnice (1787-1887).⁶⁶ Muselo se jednat o člověka vzdělaného, navíc autoři museli ovládat v psaném projevu i několik jazyků. V případě farních kronik se jedná o německý jazyk, latinský jazyk a český jazyk. Kromě toho museli mít autorové určitý přehled o tom, co se děje v okolí obce, ale i ve světě. Zjištěné údaje pak museli umět přehodnotit a zapsat. Těžko se mohlo tedy jednat o člověka nevzdělaného a bez patřičného rozhledu.

Mezi vzdělané lidi v době, kdy farní kroniky začínají vznikat, patřili hlavně faráři a učitelé. Proto tedy můžeme odvozovat, že autorství zápisů nejspíš patří jim. Podle mého mínění byli spíše autoři faráři. Přece jen, kdo jiný by měl tak přesné informace týkající se stavu fary nebo kostela než on. Přestože nejspíš opravdu pisateli zápisů v pamětních knihách farního úřadu faráři byli, nelze to ve všech případech přesvědčivě dokázat. Někdy proto určení autorovy ruky může být pouze domněnka, opřená sice o určité důkazy a dedukci, přesto nevíme, je-li správná.

Při určování autorů farní kroniky jsem se opřel o dva ukazatele. První z nich byl, pokud se pisatel pod své zápisy podepsal. Většinou tak učinil s tím, že ke svému podpisu připojil sousloví „*Curatus Malenicensis*.“ U textů psaných německým jazykem se opět objevuje slovo Pfarrer a k tomu jméno faráře. V kronice se však podpis nenachází u všech zápisů. Proto pokud byl u jednoho zápisu a pak až o několik dál, zkusil jsem porovnat a zjistit, zda se shoduje styl a způsob písma. Dále jsem také kontroloval časový vznik zápisů, zda odpovídá přítomnosti faráře na faře. Pokud se změnil styl písma a podpis se nevyskytoval, považoval jsem zápisy za dílo autora nového a označil ho, jako neznámý písař č.1 atd.

⁶⁶ Miluše Wagnerová, Farní kronika Olešnice (1787-1887), České Budějovice 2008.

Druhým důkazem využitým k určení, od koho pocházely zápisy, pro mě bylo, pokud se autor přímo zmínil o tom, že kroniku psal. Jde například o zápisy typu „Já jako farář, jsem zakoupil .. Účastnil jsem se .. “ a podobně. Tento důkaz se objevuje od autora kroniky Františka Špalka a pak u všech až do konce vedení kroniky. Zmínění se o tom, že autor kroniku vede, považuji za jeden z nejprůkaznějších a nejhodnověrnějších důkazů.

3.2 Autoři Pamětní knihy č.1 (1666-1735)

První kniha obsahuje část zádušních register. Ty pocházejí z let 1666.⁶⁷ Přesto se domnívám, že samotná kniha vznikla až v roce 1734. Jejím zakladatelem byl Jan Fabián Weisenregner, který působil na malenické faře v letech 1724-1736.⁶⁸ Své tvrzení stavím na faktu, že se podepsal na titulní list kroniky, nejspíš ho sám sepsal i s úvodem. Zádušní registra ale nejsou opsána jeho rukou. Domnívám se, že zádušní registra byla do pamětní knihy přidána v době vzniku pamětní knihy, stejně jako některé další zápisy.

K těmto přidaným zápisům patří strana 14,⁶⁹ na níž najdeme zápis Františka Zálezského. Přesný rok vzniku nelze však určit. Patří ale do rozmezí let 1670-1677, kdy působil František Zálezský na faře. Dále jsou zde vloženy také česky psané záznamy na stranách 18 až 19 v podobě inventářů farního majetku od Kašpara Baltazara Sebery.⁷⁰ Ten zastával místo malenického faráře v letech 1688-1689.⁷¹ Jan Fabián Weisenregner je autorem zbylých zápisů, které jsou vedeny latinským jazykem a pocházejí z roku 1735.

Určit toho, kdo sepsal zádušní registra, nelze. Na jedné z jejich stran najdeme tuto poznámku. „ *Tento výpis jest z register starého záduší malenického u přítomnosti ctihodného kněze pana Václava Ignáce Knopfa, ten čas faráře malenického, kostelníků Pavla Lvovského a Matěje Novotného sepsán byl.*“⁷² Kým byl sepsán, ale bohužel zápis neuvádí.

Neuvádí ani to, proč se kronika přestala vést, přestože v ní zůstalo dalších 48 stran volných. Další zápisy pak pokračují v druhé pamětní knize farního úřadu v Malenicích, v ní najdeme autorů mnohem více.

⁶⁷ SOKA Strakonice, FÚ Malenice (1666-1945), Pamětní kniha (1666-1735), s. 1-13, s.15-17.

⁶⁸ Eva Bavorová, FÚ Malenice (1666-1945), Inventář, Strakonice 1969, s.1 .

⁶⁹ SOKA Strakonice, FÚ Malenice (1666-1945), Pamětní kniha (1666-1735), s. 14.

⁷⁰ TAMTÉŽ, s. 18-19.

⁷¹ Eva Bavorová, Farní úřad Malenice (1666-1953), Inventář, Strakonice 1969, s.1 .

⁷² SOKA Strakonice, FÚ Malenice (1666-1945), Pamětní kniha (1666-1735), s. 13.

3.3 Autoři pamětní knihy č. 2 (1734-1945)

Zakladatelem farní kroniky a také její prvním autorem je Jan Fabián Weisenregner. Jeho rukou byla napsána i titulní stránka kroniky, na níž se nachází jeho podpis. Jan Fabián Weisenregner sepsal prvních čtrnáct stran v kronice.⁷³ Na ně opsal zádušní registra z první pamětní farní knihy.⁷⁴ Po nich pokračuje dalšími zápisy, jež se nacházejí na stranách 19 až 23, a to z let 1753.⁷⁵ V této době není doložen Weisenregner jako farář, tuto funkci totiž zastával v letech 1724 až 1736. Kdo spravoval faru v tomto výše uvedeném období, nelze zjistit, ve výše uvedeném seznamu farářů nenajdeme v tomto roce nikoho. K zjištění, kdo mohl spravovat faru v této době by bylo třeba nahlédnout do „*catalogus cleri*“ umístěném na českobudějovickém biskupství. Bohužel mě se při psaní mé práce do něj podívat nepodařilo. Nicméně se lze domnívat, že by to Jan Fabián Weisenregner mohl být. Toto tvrzení se dá doložit také značnou podobností písma s jeho dřívějšími zápisy.

Na následujících stranách⁷⁶ najdeme prvního neznámého autora v této pamětní knize, v tabulce je pak označen jako neznámý písař č. 2. Písmo i styl se jednoznačně odlišuje od předchozích zápisů. Jazyk těchto záznamů je latinský. Po těchto třech stranách pokračují další zápisy od Jana Fabiána Weisenregnera.⁷⁷

Mezi další autory druhé pamětní knihy patří Josef Böhm.⁷⁸ Josef Böhm působil jako farář v Malenicích v letech 1783-1800. Po něm převzal vedení kroniky Ignác Naousch, který vykonával funkci faráře v letech 1829 až 1839.⁷⁹ Jeho jazykové znalosti se dají považovat za velmi dobré. Psal totiž německým, latinským a českým jazykem. S počátkem úřadování faráře Václava Osvalda v roce 1839 se objevuje v pamětní knize i jeho rukopis.⁸⁰

Zbytek kroniky od strany 68 je psán českým jazykem.⁸¹ Bohužel ke stranám 68 až 101 nelze určit jistě autora.⁸² Můžeme se pouze domnívat, kdo psal těchto 33 stran, které popisují celé období působení dvou farářů a počátek působení třetího. Možností a teorií je několik. První z nich je, že každý z farářů vedl kroniku při svém působení v úřadě. Tím pádem bychom měli hned tři další autory kroniky. S tím to tvrzením však nelze souhlasit, jelikož

⁷³ SOka Strakonice, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945), s. 6-18.

⁷⁴ SOka Strakonice, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1666-1735).

⁷⁵ SOka Strakonice, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945), s. 19-23.

⁷⁶ TAMTÉŽ, s.24-25.

⁷⁷ TAMTÉŽ, s.26-29.

⁷⁸ TAMTÉŽ, s.30-37.

⁷⁹ TAMTÉŽ, s.38-50.

⁸⁰ TAMTÉŽ, s.50-67.

⁸¹ TAMTÉŽ, s.68-187.

⁸² TAMTÉŽ, s.68-101.

rukopis je na všech stránkách stejný. Proto se domnívám, že šlo o autora jednoho. Ten nejspíš sepsal události zpětně, jak se mu je podařilo zjistit a vypátrat. Vycházím z toho, že při porovnání s pozdějšími záznamy jsou tyto zápisky velmi strohé a zkratkovité. Proto jsem ruku, jež sepsala tyto stránky, označil jako neznámého písaře č. 3.

Od roku 1913 začal vést kroniku František Špalek.⁸³ Jednalo se o malenického faráře působícího v letech 1895-1933. Pamětní knihu začal vést až po nějakém čase ve svém úřadu. Počátky zpráv o jeho působení pochází z ruky neznámého autora č. 3. Od strany 101 až do strany 169 se ujímá zápisů sám František Špalek. Pro zdůvodnění tohoto tvrzení lze porovnat zápisy ve farní kronice se zápisy v kronice obecní,⁸⁴ kde je také autorem záznamů. Jeho drobný rukopis se v obou kronikách shoduje. František Špalek činil zápisy v rozmezí let 1913-1933. Své působení jako autora kroniky, ale i jako místního faráře, pak zakončil doslovem přímo v kronice. V něm shrnuje svojí práci pro blaho obce a okolí a zamýšlí se také nad současnou dobou a společenskou situací.⁸⁵

Dalším autorem zápisů byl Dominik Nakládal. Ten spravoval faru a činil zápisy do farní kroniky v neklidných letech 1933-1940.⁸⁶ Po něm faru administroval Antonín Mikulášek, který se staral o faru a dělal zápisy v pamětní knize farního úřadu v rozmezí let 1940 až 1941.⁸⁷ Posledním autorem kroniky se stal Jan Pátek.⁸⁸ Ten musel ale svoje psaní během válečných let přerušit a pak ho zpětně dokončit. Zápisy z let 1941-1945 kronika tedy obsahuje, ale byly dopsány až zpětně v roce 1945. Proto se mnohdy jedná jen o krátké a útržkovité zprávy z těchto let.⁸⁹

Druhou pamětní knihu farního úřadu v Malenicích sepsalo devět osob, z nich se mi podařilo určit sedm z nich. Další dva neznámé autory jsem označil jako neznámého písaře č. 2 a neznámého písaře č. 3, jelikož označení neznámý písař č. 1 jsem využil pro autora v první pamětní knize.⁹⁰ Autory zápisů, které nemůžeme určit, nejspíš mohli být maleničtí faráři, jež působili v té době, ze které zápisy jsou, ve farním úřadu. Nelze to však z jistotou určit.

⁸³ SOKA Strakonice, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945), s.101-169.

⁸⁴ SOKA Strakonice, AO Malenice 1875-1945 (1948), Obecní kronika Malenice (1922-1976).

⁸⁵ SOKA Strakonice, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945), s. 168-169.

⁸⁶ SOKA Strakonice, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945), s.169-180.

⁸⁷ TAMTÉŽ, s.181-184.

⁸⁸ TAMTÉŽ, s.185-187

⁸⁹ TAMTÉŽ.

⁹⁰ SOKA Strakonice, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1666-1735), s. 1-13, 15-17.

3.4 Popis pamětní knihy farního úřadu v Malenicích č. 1 (1666-1735)

Vazba této knihy má rozměry 32 cm x 20,5 cm x 1,8 cm a tvoří ji tvrdé desky, jež jsou ještě obalené do papírového obalu. Obal obsahuje výzdobu v podobě hnědých nápisů, kterými prochází v určitých rozestupech svisle vždy skupina čtyř tenkých červených čar. Desky nesou stopy nějakého dřívějšího označení štítkem. Ten se ale nezachoval, možná i místo něj se zde nachází bílý štítek. Umístěn je uprostřed desek s nápisem FÚ MAL 1. Jedná se o registrační označení dodané v archivu.

Na předním přideštl můžeme nalézt jakási čísla umístěné v horních polovině přideštl a také v dolním levém rohu. Jedná se však pouze o nějakou skupinu dat. Dalo by se možná soudit, že se jedná o nějaký účet nebo soupis. Jinak se na přideštl žádné známky textu nenacházejí. Předsádky tato kronika neobsahuje.

Stav této kroniky není dobrý. Hřbet desek v podstatě již neexistuje. Zbývá z nich pouze tenká vrstva, díky níž drží kniha pohromadě. Dále také díky sešití pomocí provázků. Stránky, na kterých se nachází text, je 26 a jsou ve vcelku dobrém stavu, až na několik výjimek. Jedna ze stránek zádušních register je přetržená v půlce a nedrží ani ve vazbě, z níž vypadá. V kronice se tedy dá brát za volný list. Poslední stránka s textem má utržený horní levý roh. Následující dvě stránky jsou rovněž poškozeny a to odtrženým pravým rohem. Téměř všech stránek knihy se týká ušpinění černou skvrnou v dolním rohu. Tato skvrna je viditelná především pokud je kronika zavřená. Zasahuje její stránky z boku.

Úvodní list obsahuje velký nadpis „*Liber Memorabilium Ecclesia et Parochia Melenicensis uti et Erectionum eiusdem Ecclesia et Parochia.*“ Po něm ještě následuje ještě krátký zápis. Je psán také latinsky a jedná se o úvod ke kronice.

Po úvodním listu následují zádušní registra.⁹¹ Ta se nacházejí na prvních třinácti stranách kroniky. Na čtrnácté straně najdeme hned tři zápisy, které k zádušním registrům nepatří. Jeden pochází od malenického faráře Johana Fabiana Weisenegra a je psán latinsky, další dva zápisy jsou česky a jejich autory nelze určit.⁹² Pak následují opět tři strany zádušních register.⁹³ Po nich najdeme na dvou stranách sepsaný inventář majetku kostela v českém jazyce.⁹⁴ Po inventáři pak následuje šest stran psaných v latině na kterých najdeme

⁹¹ SOKA Strakonice, FÚ v Malenicích (1666-1945), Pamětní kniha (1666-1735), s. 1-13.

⁹² TAMTÉŽ, s. 14.

⁹³ TAMTÉŽ, s. 15-17

⁹⁴ SOKA Strakonice, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945), 18-19.

také inventáře kostela.⁹⁵ Poslední z těchto stran je v levém rohu značně poškozena, dokonce jí kousek chybí.⁹⁶ Zbylých 48 stránek je prázdných, bez jakéhokoliv zápisu. Nejsou ani nikterak číslovány.

Jazyk této knihy je buď latinský, nebo český. Převládá zde, hlavně díky zádušním registrům, která pochází z roku 1666, jazyk český. Český jazykem pak jsou ještě napsány dvě stránky inventáře kostelního majetku. Ve zbytku zápisů v kronice na stranách 21-26 najdeme již jen latinský jazyk. Typ písma českých a latinských zápisů je humanistický, u německy psaného textu se jedná o kurent.

Forma zápisů je chronologická, ale zprávy z mnoha let chybí. Nejvíce jich je z let 1666, jedná se právě o zádušní registra.⁹⁷ Jak česky tak i latinsky sepsané inventáře pocházejí především z doby 1734-1735.⁹⁸

3.5 Popis pamětní knihy farního úřadu v Malenicích č. 2 (1734-1945)

Knihy je v hnědých tvrdých deskách a má rozměry 35 cm x 21,5 cm x 3,4 cm. Desky se skládají z kartonu obaleného silnější vrstvou hnědého papíru. Jejich pravý dolní roh je poškozen, neboť papír je v tomto místě natržen. Na deskách se nachází nápis „*Erectionum et memorialium Ecclesia et Parocha Malenicensis*“. Ten není dobře zachovalý a není dobře čitelný.

Typů papírů v kronice najdeme hned několik, přesně řečeno tři. První, který bude nejspíše původní a nejstarší, je nejvíce zasažen žloutnutím. Druhý, jako by byl do kroniky přidán déle, má hladký povrch a je bílý. Poslední typ papíru patří mezi typ novinového papíru, na něm se nachází novinové výstřižky a zprávy. Na všech stránkách kroniky se nachází pouze jenom text. Ani na jednom z typů papíru nenajdeme žádné značky a filigrány.

Stav kroniky považuji oproti první za výborný. Tuto kroniku je možno označit za zachovalejší. Kromě určitého potrhání předních desek je obal knihy v pořádku. Hřbet drží velmi pevně. Jednotlivé stránky zůstávají ve vazbě a nevypadávají z ní. Je to dáno i tím, že některé z nich se již dočkaly vlepění zpět, jak dokládají stopy po takové práci. Kromě vlepění zpět do knihy proběhly u některých listů i jiné úpravy, v podobě doplnění chybějících částí.

Na předešlé se nenachází žádný zápis. Zajímavějšími se jeví předsádky, které tvoří listy žluté barvy. Na jejich přední části najdeme v horním rohu výtažek z knihy Františka Teplého

⁹⁵ TAMTÉŽ, s.20-26.

⁹⁶ SOka Strakonice, FÚ v Malenicích (1666-1945), Pamětní kniha (1666-1735), s. 26.

⁹⁷ SOka Strakonice, FÚ v Malenicích (1666-1945), Pamětní kniha (1666-1735), s. 1-17.

⁹⁸ TAMTÉŽ, s. 18-26.

Dějiny Jindřichova Hradce.⁹⁹ Píše se v něm o jakémisi Heřmanovi Zálezském z Prošného.¹⁰⁰ Tento výtažek je napsán na kus papíru a na předsádky vlepen. Dále se na přední straně předsádek nachází seznam všech malenických farářů. Souvisle je zde veden od roku 1640 až do roku 1942. Na zadní části předsádek najdeme z jedné strany vlepený novinový ústřížek o Františku Teplém z Lidových novin ze dne 20. července 1945, na druhé se pak nachází razítko tiskařské firmy Karla Šimáka. Po předsádkách se dále nachází seznam učitelů a kantorů na místní škole, jenž je veden od roku 1640 do roku 1938.

Titulní list kroniky obsahuje nápis „*Liber Erectionum et Memorabilium Ecclesia et parochiae Malenicensia*“. Z druhé strany titulního listu se nachází několik poznámek o místní faře, například je zde, že do farnosti Malenice patřili v roce 1651 tři vesnice s počtem 228 duší.

Pak následuje vlepený dvojlist papíru, na němž se nachází na stroji psaný zápis v latinském jazyce. Jedná se o přepis erekční listiny z 10. května 1406 nadace urozeného Sulka ze Zálezel pro oltář svaté Doroty ve farním kostele malenickém. Sulko ze Zálezel nemá žádné spojení s pozdějším farářem Františkem Zálezským, který působil v Malenicích v letech 1670 až 1677. Opis se nachází na dvojlistě a pochází z archivu kapituly svatého Víta v Praze. Jedná se o výpis z listin od historika Josefa Pelikána, který jej předal 8. prosince 1936 Františku Teplému.

Po této zprávě začínají již řádné kronikářské zápisy řazené chronologicky. Autoři kroniky psali latinsky, česky a německy. Na prvních 67 stranách se jazyk často střídá. Není výjimkou ani to, že na jedné stránce najdeme zápisy ve všech třech jazycích. Proto pro přehlednost, jakým jazykem je, která stránka napsaná, jsem vytvořil tabulku, která by měla jazykové rozvržení zápisů zpřehlednit. Typ písma je pro české a latinské zápisy humanistický a v případě německých zápisů se jedná o kurent. Od roku 1861 existují již jen záznamy psané písmem humanistickým.

Prvních 14 stránek je psáno latinským jazykem.¹⁰¹ Výjimku zde tvoří listy 15 až 16, ty jsou psány česky.¹⁰² Po nich pokračují latinské zápisy, které končí na straně 30. Na dalších patnácti stranách se střídá německý a latinský jazyk, přičemž německý zde převažuje. První německy psaný zápis se objevuje v roce 1783.¹⁰³ Pak následuje střídání tří jazyků, a to německého, českého a latinského. Latina se mezi zápisy objevuje nejčastěji. Od roku 1861 se

⁹⁹ František Teplý, Dějiny Jindřichova Hradce I, Jindřichův Hradec 1927.

¹⁰⁰ Jednalo se o druhého hofmistra na dvoře českého krále Ferdinanda .I Habsburského.

¹⁰¹ SOka Strakonice, FÚ v Malenicích (1666-1945), Pamětní kniha (1734-1945), s. 6-30.

¹⁰² TAMTÉŽ s. 14-16.

¹⁰³ TAMTÉŽ, s. 31-32.

již objevují pouze záznamy psané česky.¹⁰⁴ Dochází také ke změně jejich uspořádání. Nejedná se už o různé neuspořádané zprávy, které byly vedeny chronologicky po rocích, ale začíná řazení podle působení farářů. Době každého faráře byl věnován určitý úsek. Tento úsek pak tvoří chronologický blok, ve kterém se dozvíme, co se událo v jednotlivých obdobích působení farářů. Mimo různé zpráv o událostech začíná každý blok krátkým životopisem nastupujícího faráře. Pro přehlednost se začíná využívat přibližně dva centimetry širokého okraje na kraji stránky, do něj jsou zapisovány marginální poznámky, charakterizující o čem pojednává na stránce se nacházející text. Tyto popisy pomáhají k lepší přehlednosti a orientaci v kronice.

Navíc začátek každého období obsahuje fotografii nastupujícího faráře. Konec zápisů v kronice přichází na straně 187. Dále následuje dvacet prázdných listů, na kterých nejsou žádné zápisy a nenajdeme na nich žádné označení. Na posledních stránkách kroniky se nachází doprovodný materiál, dnes bychom ho mohli označit jako přílohu. Zde najdeme nalepeny různé novinové výstřižky, které se částečně objevovaly už dříve. Jednalo se o zprávy z tisku, které psaly například o úmrtí různých církevních hodnostářů nebo také patronů kostela. Také zde objevíme různé lístky na potraviny z období první světové války, například na mouku, chleba, mléko a podobně. V neposlední řadě zde nalezneme i rakouské peníze, jedná se o papírovou korunu a dvoukorunu.

Na konci knihy najdeme opis několika zpráv z archivu arcibiskupství pražského. Jedná se o čtyři záznamy, jedna z nich je psána česky, dvě latinsky a jedna německy. Jejich zhotovení připadá na roky 1610, 1660 1730 a 1705. První z nich přináší žádost o ustanovení kněze Enericha Polonia malenickým farářem. Další dva záznamy přinášejí zprávy o konání vizitací. Poslední zpráva obsahuje seznam inventáře kostela.

¹⁰⁴ SOka Strakonice, FÚ v Malenicích (1666-1945), Pamětní kniha (1734-1945), s. 67.

4. Dějiny malenické fary

4.1 Počátky historie malenické fary (od poloviny 14. století do roku 1861)

Počátky malenického kostela svatého Jakuba sahají do poloviny 14. století. Z této doby pocházejí zbytky maleb, které se v něm můžeme najít ještě dnes. Fara zde existovala již před rokem 1359, kdy zde zemřel kněz Otto a nahradil ho kněz Přibík.¹⁰⁵

V 16. století na faře působil nekatolický kněz Jakub Slánský, který je doložen v roce 1574. Obyvatelé Malenic s katolickým vyznáním docházeli k církevním obřadům do nedalekých Čestic. To bylo doloženo v roce 1624, kdy tak maleničtí občané navštěvovali faráře Augustina Stephana.¹⁰⁶

Posloupnost farářů lze vystopovat ze zchovalých opisů matrik. Víme, jak na sebe faráři navazovali, i když občas se objevují časové mezery. Nelze proto přesně doložit všechny faráře, kteří zde působili. Velmi důležité ale je, že známe jména farářů v časovém rozmezí zkoumaných pamětních knih, jelikož především oni patřili nejspíš mezi jejich autory.¹⁰⁷

Jakub Blažejovský	1643-1644
Ferdinand Šebesitán Sauer	1644-1660
František Tremski	1660
Kryštof Velebe	1660-1663
Jan Stanislav Kozojedský	1663
Vavřinec Večera	1664
Václav Ignác Knopf	1664-1667
Vincenc Schrott	1667
František Záleský	1670-1677
Christiál Augustin Rassim	1677-1681
Theotonus Egerer	1681-1683
Baltasar Grosswaldt	1683
Václav Rokoš	1684-1688
Kašpar Baltazar Sebera	1688-1689
Jiří Cvilka (Guilda)	1690-1704

¹⁰⁵ Eva Bavorová, Farní úřad Malenice, 1666-1953, Inventář, Strakonice 1969, s 1.

¹⁰⁶ TAMTÉŽ.

¹⁰⁷ TAMTÉŽ.

Antonín Ludvíkovský	1705-1724
Jan Fabián Weisenregner	1724-1736

Po Janu Fabiánovi Weisenregnovi následuje krátká časová mezera. Z dalších jmen farářů jsou známa tato:¹⁰⁸

František Stuna	1762-1782
Josef Böhm	1783-1800
Josef Anjel	1800-1823
Ignác Naousch	1823-1839
Václav Osvald	1839-1861
František Pavlíček	1861-1889
František Bronec	1889-1895
František Špalek	1895-1933
Dominik Nakládal	1934-1941
Jan Pátek	1941-1949

Mezi významné události v pobělohorské době patřila správa farního obvodu svaté Máří, jenž patřil k malenické faře od roku 1666-1735. Poté se fara svaté Máří v roce 1735 osamostatnila.

V tomto období jsou zápisy v pamětní knize vedeny chronologicky. U starších zápisů (1735-1835) najdeme označení roku až na konci záznamu u podpisu autora zápisu. Podobně jako není podpis u všech zápisů nenachází se zde ani časové určení. Od roku 1835 pak najdeme vždy nadpis roku v horní části textu, buď se nachází v první větě záznamu, a nebo je napsán samostatně uprostřed stránky a pod ním události, které se v jeho rozmezí udály. Označení roku je psáno buď arabskými číslicemi v případě německého a českého jazyka, případně latinského jazyka jsou využité římské číslice.

4.2 Historie malenické fary a jejího okolí v letech 1861-1945

V zápisech ve farní kronice se změnou jazyka z latinského nebo německého na český přichází i jiný způsob sdělení. Nejedná se už o útržkovité zprávy, ale o zápisy, které tvoří

¹⁰⁸ Eva Bavorová, Farní úřad Malenice, 1666-1953, Inventář, Strakonice 1969, s.2.

celistvý blok. Ten se týká vždy období působení jednoho z místních farářů a představuje nám, jak se vyvíjela fara a co důležitého, zajímavého, či zvláštního se v jejím okolí událo. Díky tomuto způsobu vedení kroniky můžeme velmi pečlivě a chronologicky sledovat vývoj malenické farnosti v období 1861-1945.

Členění využití v kronice jsem se rozhodl využít i při popisu dějin fary v tomto období. Omezím se hlavně na to, co se stalo na faře, s farním majetkem, ale také částečně na životní osudy farářů.

4.2.1 Období 1861-1889 (farář František Pavlíček)¹⁰⁹

Do kostela se v této době zakoupily dvě sochy, které z části platil sám pan farář. Jejich zhotovení bylo objednáno až v Grödenu,¹¹⁰ stály 160 zlatých. Na jejich výrobu přispěl i jeden z místních občanů, Jakub Matula. Kromě soch získal kostel i nové oltářní obrazy, a to obraz sv. Jakuba, P. Marie a sv. Jana Nepomuckého. Nedbalo se ale pouze na nové vybavení kostela, ale i na zlepšení jeho stavby. V této době zde byla položena nová kamenná podlaha.

Nejen kostel zažíval lepší časy, zlepšení se totiž dočkaly i farní pozemky. Mnohá pole do té doby ležela ladem bez obhospodaření, ale to se změnilo a farní pole a pastviny začaly prosperovat. Velkých změn se dočkala také farní zahrada, hlavní z nich se týkala jejího oplocení, které kolem ní dříve neexistovalo. Navíc přes zahradu vedla předtím jedna z frekventovaných cest a denně tudy procházelo mnoho lidí. Samozřejmě, pokud zrovna v zahradě plodil nějaký strom, těžko mohl ujít zraku procházejících a občas skončilo nějaké to jablko, či jiná plodina z místních stromů v jejich kapse. Zahrada tak neměla příliš velkou úrodu. Především tento důvod vedl faráře k tomu, aby na vlastní náklady faru a zahradu oplotil. Tím se mu podařilo zvýšit její produkci.

Vcelku rušný a pozitivní rozvoj farnosti zapříčinil hlavně ten, kdo stál v tomto časovém období v jejím čele, tedy farář František Pavlíček. On stál u mnoha činů a skutků. Dal podnět k několika dalším stavbám (přestavba farnosti, výstavba stájí). Byl aktivní a ve vesnici velice vážený.

Bohužel za jeho působení došlo k tragické události, v té době sice ne úplně neobvyklé, ale přesto pro vesnici a také pro kostel a farní pozemky velice ničující a nepříjemné. Jednalo se o požár, který vypukl dne 17. srpna 1885. Započal na statku U Frků číslo 16 za místním malenickým mostem. Ohni tehdy padla za oběť většina stavení. Neštěstí zachvátilo i okolí

¹⁰⁹ SOKA Strakonice, FÚ Malenice (1666- 1945), Pamětní kniha (1734-1945), s. 67-75.

¹¹⁰ Město ležící v jižních Tyrolech.

kostela. Chalupy kolem něj lehly popelem a z kostela byla zasažena především věž, která již v té době byla vcelku chatrná. V době požáru se v ní nacházely dva zvony, jeden prasknul a druhý se roztavil úplně. Ani vnitřek kostelní budovy nepřežil požár bez následků, největší škody se týkaly obrazů a soch. Rozšíření požáru skoro po celé vesnici bylo zapříčiněno tím, že se ve Volyni konal tradiční výroční veletrh a většina malenických se ho účastnila. V obci tedy nezbylo mnoho obyvatel, kteří by mohli rozšíření ohnivého živlu zabránit.

Po požáru se musel kostel nutně opravit. Oprava nastala ještě téhož roku, kdy se započalo nejprve s rekonstrukcí střechy, její úplné dokončení trvalo až do roku 1886. To se Malenice dočkaly i nových zvonů, které pocházely z Českých Budějovic. Jeden vznikl přelitím z původního a druhý byl úplně nový. Po dokončení opravných prací se provedlo kompletní vybílení stavby.

4.2.2 Období 1889-1895 (farář František Bronec)¹¹¹

Toto období nezačalo příliš šťastně. Hned v roce 1890 zachvátila Malenice a jejich okolí, jako i celé Čechy, velká voda. Do vesnice přišel vodní živel ve dvou vlnách. Nejdříve 4. srpna, kdy došlo k vylití řeky Volyňky z koryta, což zaskočilo místní obyvatele. Druhá povodeň přišla 4. až 5. září a trvala několik dní. Z popudu farnosti se konalo poté procesí k soše sv. Jana Nepomuckého na mostě za účelem odvrácení dalšího nebezpečí vodního živlu.

Farní budova začínala pomalu vykazovat známky chatrnosti. Šindelová krytina byla úplně shnilá a za deštivého počasí docházelo k častému zatékání. Voda, která takto vnikla do obytných prostorů působila značné škody, mimo jiné způsobovala časté padání omítky a někdy i praskání zdí.

Mělo tedy dojít k rekonstrukci, ta se ale musela dvakrát odložit. Poprvé jejímu provedení zabránilo určité architektonické nedorozumění, jednalo se o problém stavebních plánů, které byly pro rekonstrukci potřeba. Podruhé došlo ke sporu s patronem, jenž se měl podílet na spolufinancování oprav. Celý problém nakonec muselo řešit okresní hejtmanské ve Strakoně, které pak započalo v Malenicích se šetřením celé věci. Na jeho základě poté rozhodlo o tom, že se s přestavbou a nutnými opravami má začít co nejdříve. Proti rozhodnutí hejtmanské se však patron odvolal a tím pádem žádné stavební či opravné práce nezačaly. Fara chátrala dál. Nová střecha byla postavena až v roce 1893, kdy už farní budově hrozilo zboření.

¹¹¹ SOkA Strakonice, FÚ Malenice (1666- 1945), Pamětní kniha (1734-1945), s. 75-82.

I přesto, že farní budova neprodělávala zrovna příliš šťastné období, na jejich pozemcích práce jen docházelo k mnoha změnám. Byla zvětšena farní zahrada a započalo se v ní ve velmi hojném měřítku s pěstováním ovoce. O její zřízení se zasloužil především farář Bronec. Jeho zásluhou vznikla v Malenicích i kuželna, která pak sloužila jako zajímavé místo pro setkávání. Scházeli se zde nejen místní občané, ale i například výletníci, kteří trávili v Malenicích letní měsíce na dovolené.

Sám farář podle vyjádření kroniky patřil mezi lidi pečlivé a pilné.¹¹² Bohužel svůj úřad nezastával příliš dlouho, přesně od 27. října 1889 do 3. února 1895. Jeho zdraví přemohla těžká nemoc, jejímž následkům podlehl. Jeho přínos k dobrému rozvoji farnosti byl jistě značný. Jestli on sám vykonával zápisy v pamětní knize nebo ne, nelze doložit ani vyvrátit. K zjištění této informace by se dalo využít porovnání písma v kronice s písmem v matrikách. Přímo ve fondu farního úřadu v Malenicích najdeme pouze opisy matrik ze dvou let a to 1821 a 1837. Všechny matriky farního úřadu se nacházejí ve Státním oblastním archivu v Třeboni. Bohužel při psaní mé práce jsem do nich nestačil nahlédnout.

Za jeho působení proběhla v místní farnosti vizitace, a to 14. července 1893. Vykonal ji biskupský okresní vikář František Soukup, jenž působil jako farář ve Vacově.

4.2.3 Období 1895-1933 (farář František Špalek)¹¹³

Tento farář zastával úřad bezmála čtyřiceti let. Jelikož se za tuto dobu událo mnoho věcí, rozhodl jsem se pro přesnost rozdělit toto popisované období na tři části. První z nich bude věnovan době od počátku působení Františka Špalka do začátku první světové války, tedy létům 1895-1914. Druhá část se bude zabývat rozmezím let 1914-1918, v podstatě roky, kdy proběhla první světová válka, a poslední třetí část popíše události v čase 1918-1933.

Období 1895-1914

Na počátku tohoto časového období prošla fara opět rekonstrukcí. Ta se týkala jednak interiéru, kde došlo na položení nové podlahy, nainstalování nových kamen a také renovaci stropu, jehož část se již dříve zřítla, jednak venkovního vzhledu fary. Byl stržen štít a nahrazen novým. Provedly se i určité malířské práce. Díky těmto opravám se zlepšil značně stav i vzhled budovy. Delší čas pak nepotřebovala budova fary žádnou významnější opravu, výjimku tvoří snad pouze výměna schodů z roku 1900.

¹¹² SOkA Strakonice, FÚ Malenice (1666- 1945), Pamětní kniha (1734-1945), s. 75.

¹¹³ SOkA Strakonice, FÚ Malenice(1666- 1945), Pamětní kniha (1734-1945), s. 83- 169.

I kostel čekaly změny. V květnu roku 1897 došlo uvnitř k jeho vybělení, o náklady se v tomto případě postaral patron Josef Zítek. Vymalování zvenčí zařídil na své náklady farář. Ten také zařídil opravu a natření kostelních lavic. Dále dal opravit dvě starší sochy sv. Prokopa a sv. Vojtěcha a ty poté postavit do kostela.

Významnou událostí v těchto letech se stalo objednání křížové cesty. Tato cesta byla postavena díky sbírce místních občanů za účelem zvelebení kostela. Nejdříve se v roce 1897 objednala její stavba v Praze v závodu uměleckého řezbářství Josefa Krejčíka. Její výroba stála 620 zlatých. Křížová cesta byla přivezena do Malenic a instalována byla v roce 1898 před velikonočními svátky. Požehnání se jí dostalo 31. července na poutní slavnosti o pana Wolfganga Šmardy, který působil jako kvardián u kapucínů v Sušici.

V roce 1909 došlo ke změně patrona kostela. Po Josefovi Zítkovi¹¹⁴ tuto funkci převzal jeho starší syn Berthold Zítek,¹¹⁵ který zdědil i otcovo lčovické panství.

V malenické farnosti docházelo k pravidelným skoro každoročním kanovníckým vizitacím. Ty prováděli různí církevní činovníci, většinou spíše z okolí. Před první světovou válkou kanovnícké vizitace prováděl například J. Fišer (1896-1899), který působil jako děkan volyňský, dále pak volyňský vikář a vacovský farář M. Šulista (1899-1902) a po něm volyňský vikář a čestický farář J. Kohout (1903-1914). Větší vážnost měla vizitace generální, ta ale neprobíhala každý rok. Jednu z nich vedl 26. května 1908 Josef Antonín Hůlka,¹¹⁶ českobudějovický biskup. Jeho vizitace trvala tři dny, přesně od 26. května do 28. května a setkala se s velkým zájmem nejen místního duchovenstva, ale i místních obyvatel.

Finanční situace fary nebyla nejlepší. Docházelo k různým opravám, náklady na údržbu farních luk a polí také nepatřily k nejnižším. Jelikož cena dobytka silně stoupla, nepáslo se na lukách v této době mnoho zvířat. Farář musel proto hledat nové zdroje příjmů. Rozhodl se tedy pronajmout některé farní pozemky. S jeho nápadem souhlasila biskupská konzistoř a i místodržitelství. Pozemky byly pronajaty 5. září 1895 za roční činži 504 zlatých a 36 korun na dobu šesti let. V držení fary zůstalo nadále pouze polí pět, a to V Obecnících, Na Hůrce, Pod Hůrkou, Na Hájích, Na Klíně.

¹¹⁴ Karel Ksandr-František Kubů-Václav Starý-Marek Parkman-Alois Pavlíčko, Architekt Josef Zítek, jeho rodina a Lčovice. Sborník vydaný při příležitosti úmrtí Josefa Zítka, Lčovice 2009.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Encyklopedie Českých Budějovic, České Budějovice 2006.

Atentát spáchaný na následníka trůnu Františka Ferdinanda de Este spustil první světovou válku. I přes původní záměry vojenských velitelů na obou stranách vypukla dlouhá válka, historickou terminologií označována jako válka zákopová. Průběh a dopady pocítily i Malenice se svým farním úřadem. Je velmi zajímavé, jak se měnily zápisy ve farní kronice. Mízí záznamy o úpravách kostela nebo fary a jejího okolí. Ty jsou vystřídány seznamy padlých, popisem vývoje cen obilí, potravin nebo oblečení a také částečnými informacemi o dění na frontách.¹¹⁷ Hlavním tématem stránek kroniky v tomto čase je válka a její dopady na obyvatele Malenic.

Venkov za války plnil funkci zásobovacího zázemí pro města a frontu. Jeho obyvatelé, Malenice nevyjímaje, museli odvádět určité dávky obilí. Ty se postupem času zvyšovaly. Dávky se mnohdy vybíraly vojensky. Na podzim roku 1916 se začaly zabavovat brambory. Do Malenic bylo posláno pět vojáků, kteří měli za úkol prohledat místní kůlny, komory, sklepy a půdy, zda v nich místní obyvatelé neschovávají žádanou plodinu. Zabavené brambory pak odvezli. Obec navíc musela uhradit náklady spojené s pobytem vojáků. Kromě daných dávek k odvodu platil i zákaz krmení dobytka obilím.

Na počátku války začaly probíhat také odvody mužů do vojska. Ty se nejdříve týkaly ročníků do 39 let věku. Později proběhly odvody i pro další věkové skupiny, např. v rozmezí věku 39-42. Mnoho z místních mužů se dostalo na frontu, kde bojovali za zájmy Rakouska-Uherska. Naproti tomu mnoho jiných lidí do Malenic přišlo, jednalo se o uprchlíky. Přicházeli sem v několika vlnách. Největší příchod uprchlíků byl v roce 1915, a to přibližně 50 osob z Haliče a ze stejné oblasti 30 osob v roce 1917.¹¹⁸

Farní úřad a jeho členové prodělávali v tomto čase také těžkou zkoušku. Odjakživa působil farář jako osoba, které většina obyvatel vesnice důvěřuje. Malenickému faráři bylo uloženo, podobně jako ostatním farářům v okolí, aby ve svých kázáních obhajoval válečné snahy a cíle monarchie. Nejspíš nešlo přímo o hlásání, že zabíjení za účelem zisku nového území je dobré. Spíše šlo o to, aby farář lidem vysvětlil například nutnost zvýšení nebo zavedení válečné půjčky nebo zavedení nových odvodů obilí. Dále měl také udržovat v lidech loajálnost k monarchii. K tomu bylo vydáno také několik tzv. pastýřských listů, které pak měly být čteny z kazatelny.

¹¹⁷ SOkA Strakonice, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945), s.105-130.

¹¹⁸ SOkA, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945), s.123.

Dalším významným zásahem do duchovního života v obci se stalo nařízení o větším šetření s osvětlením, to pro různé bohoslužby a obřady představovalo značné omezení. Nařízení se pak ještě zpřísnilo a zakazovalo dokonce, aby o Všech svatých a na Dušičky a také o slavnostech byly hroby osvětleny svíčkami.

Největší ztrátou se však jednoznačně stalo odvezení zvonů za účelem využití jejich materiálů k výrobě vojenského vybavení. Uskutečnilo se na základě nařízení o rekvizici kovů, jejímž cílem byly například kostelní střechy z mědi, dále kostelní kovové předměty a také právě zvony. Ze svých třech zvonů měl malenický kostel ztratit dva. Jediná šance na jejich záchranu byla, kdyby měly historickou nebo uměleckou hodnotu. Bohužel ani jeden ze dvou malenických zvonů tato kritéria nesplňoval. Dne 19. prosince 1916 zvonily naposled mši za nového císaře Karla I. Následně byly odvezeny. V kostelní věži zbyl pouze jeden zvon. Za zabránění zvonů dostala vesnice od vojenské správy náhradu, a to čtyři koruny za jeden kilogram kovu. Celková částka za ně činila 1504 korun. Měla položit základ pro fond, z něž by se daly koupit zvony nové.

Kromě ztráty zvonů ztratily v tomto roce kostel, fara, ale i obec ještě něco, nebo spíš někoho. Jednalo se o ztrátu určitě bolestivější než odvezení zvonů. Jednalo se o smrt místního kostelníka, Tomáše Kolesy. Smrt si pro něj přišla ještě dříve než došlo na sundání jeho milovaných zvonů, u kterých strávil mnoho času ze svého života. Svoji úlohu kostelníka zastával dobře s svědomitě po třicet let.¹¹⁹

Dne 7. května 1917 se konala generální vizitace, kterou provedl Josef Antonín Hůlka. Její průběh nepřinesl žádné komplikace a dopadla ke spokojenosti biskupů. Naneštěstí se jednalo o poslední generální vizitace Josefa Antonína Hůlky v Malenicích, neboť v roce 1920 zemřel.

První světová válka skončila 11. listopadu 1918. Doba přinesla mnohé změny, mezi nimi i nový stát - Československou republiku. S novým státem přišel i nový pohled na církev. Začaly velké snahy o odluku církve a školství. Místa ve školách začali obsazovat většinou učitelé nepatřící ke katolíkům a projevovaly se i snahy zrušit náboženství jako předmět ve výuce.

¹¹⁹ SOkA Strakonice, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945), s.116.

Období 1918-1933

Hned zpočátku tohoto období se místní farní úřad dočkal dvou novinek. Ani jedna z nich se netýkala přímo fary, nýbrž kostela.

První se týkala nového zvonu. Starý zvon, který jako jediný na věži zbyl, poslali Maleničtí do Českých Budějovic k firmě F. Gerner, ta ho měla rozlít a vyrobit z něj nový. Na celou akci se zorganizovala sbírka. Na nový zvon přispěly obce Malenice, Zálezly, Kovárno, Straňovice, Zlešice, Setěchovice, Bolíkovice a Lčovice. Navíc kromě obcí přispělo určitým obnosem i několik soukromých osob. Nejvíce věnoval Jan Novotný, a to částku tisíc korun. Jednalo se o lčovického rodáka, jenž žil v té době v Americe. Mezi dalšími sponzory můžeme najít i Františka Teplého, archiváře z Jindřichova Hradce. Ten pobýval v Malenicích na sklonku svého života. Původní zvon vážil 64 kilogramů a ladění měl v tónu G. Nový zvon vážil kilogramů 130 a ladění měl v tónu E. Obsahoval obraz svatého Václava a pod ním nápis: „Svatý Václave nedej zahynout nám ani budoucím.“

Druhou novinkou v kostele se staly varhany. Na ně se pořádala sbírka už před vypuknutím války. Těsně před ní se také objednaly. Bohužel varhaník musel narukovat a materiál na výrobu varhan skončil v rukou úřadu a padl nejspíše na výrobu ve zbrojním průmyslu. Musela se proto v roce 1920 podat druhá objednávka, u stejné firmy, a to u firmy E. Huberg. Varhany stály 11 000 korun. V září 1920 se dostaly do Malenic, kde byly nainstalovány. Ještě téhož roku 19. září se konalo jejich posvěcení a předání k užívání obci. Této události se zúčastnilo mnoho osadníků a také patron kostela s rodinou. Když si prohlédneme soupis příspěvovatelů na zhotovení varhan, najdeme mezi nimi kromě jednotlivých obcí i různá sdružení a skupiny, jako například Katolickou misii v Americe, naše zedníky v Americe, ale část peněz pocházela také z výtěžků místních divadelních představení.

V roce 1920 přibyl do kostela v Malenicích nový zvon. Vážil 62,5 kilogramu a stál 1192 korun. Jeho tónina byla A. Nacházel se na něm nápis: „Památce padlých vojáků ve světové válce.“ Kromě nápisů obsahoval také obraz Pany Marie Bolestné. Zakoupení a vyhotovení zvonu se událo hlavně proto, aby na věži nezvonil pouze jeden zvon. Od toho roku vyzváněly z kostelní věže zvony dva. Po nějaké době se počet zvonů se opět zvýšil a dosáhl tedy stejného stavu jako před válkou. Dne 1. září 1929 byl instalován nový velký zvon, který vážil 132,5 kilogramu. Zsvěcený byl svatému Václavu a svaté Anně. Výroby se ujala firma Perner

v Suchém Vrbném u Českých Budějovic. Posvěcení mu udělil kanovník monsignor Antonín Polanský. O koupi tohoto zvonu se nám dochoval v pamětní knize farního úřadu i zápis o celkové ceně zvonu a o tom, kolik přibližně stály jednotlivé položky k jeho výrobě.¹²⁰

Celkový účet za zvon

Účet firmy	7071 korun
Dovoz zvonu	20 korun 30 haléřů
Kladkostroje	36 korun 70 haléřů
Zkoušení tónů zvonů	70 korun
Kolaudace zvonů v Český Budějovicích	100 korun
Odměny montérům	30 korun
Celkem	7328 korun 65 haléřů

Velkou částkou přispěla místní mlynářka Anna Pravdová. Za svůj dar si však vyžádala určité podmínky. Velmi zajímavá je ta, kde žádá, aby zvon nebyl veden v inventáři a ani úředních seznamech zvonů, nýbrž aby se považoval za majetek rodu Pravdů na Mlýně. Členové rodu však nesměli zvon nikdy z místní kostelní věže sundat.

O tom, že kostelní budova patřila mezi hodně staré, se místní obyvatelé přesvědčili v roce 1928. Při její rekonstrukci totiž odkryli velmi staré fresky, pocházející ze 14. století. Objevily se nad průčelím oltáře, některé z nich se podařilo zachovat dodnes.

Interiér kostela nedostal pouze novou malbu, ale došlo také na renovaci soch, lavic a oltářů. Tuto práci zadal farář firmě Jaroslava Majora v Praze. Opravy se v roce 1928 dočkaly všechny lavice, sochy a oltáře v kostele, celková cena oprav se vyšplhala na 3300 korun.

V roce 1933 po necelých třiceti devíti letech opustila místní faru její hlavní postava, farář František Špalek. Umřel v roce 1940.

4.2.4 Období 1934-1941 (farář Dominik Nakládal)¹²¹

V letech 1933 až 1934 dochází na Volyňsku k velkému nedostatku duchovních. Někteří z nich tak museli plnit funkci ve více úřadech. Mezi takové patřil i farář Jan Brandhaus, který spravoval Malenickou faru v tomto období. Kromě toho působil i jako farář ve Čkyni

¹²⁰ SOkA Strakonice, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945), s.159.

¹²¹ SOkA, FÚ Malenice (1666- 1945), Pamětní kniha (1734-1945), s. 169-180.

a docházel vyučovat do škol ve Lčovicích, Zálezel a Setěchovicích. Patří také mezi jedny z autorů farní kroniky.

Po něm nastoupil 15. dubna 1934 do úřadu Dominik Nakládal, který spravoval malenickou faru dalších sedm let, než byl přeložen v roce 1941 do Vlachova Březí. V tomto časovém rozmezí, které je již částečně poznamenáno válečnými problémy, nedošlo v Malenicích ani v okolí k mnoha významným událostem a pokud ano, tak o nich farní kronika mlčí. Mezi významnější z nich patří rozhodně připojení kostela k elektrickému vedení, jež se událo v roce 1935. Elektrifikace kostela stála 3000 korun a zakázku na ní dostala firma Chval z Čkyně. Na značnou část ceny přispěli místní obyvatelé ve sbírkách.

3.2.5 Období 1940-1941 (administroval Antonín Mikulášek).¹²²

V těchto dvou letech zuřila naplno druhá světová válka, která přinesla jistě i pro farní úřad mnoho těžkostí. Stejně jako ve válce první přišla obec o své zvony. V té době se na malenickém kostele nacházely zvony čtyři.

- 1) Největší zvon svatého Václava a svaté Anny, který měl hmotnost 233 kilogramů.
- 2) Zvon vzniklý přelitím puklého zvonu v roce 1920 s váhou 130 kilogramů.
- 3) Zvon vzniklý v roce 1924 vážící 64 kilogramů
- 4) Malý zvon, takzvaný podzviháček, nacházející se v zástřešní věžičce kostela, jenž byl vyroben v roce 1885.

Ke konci roku 1941 obdržel farní úřad ohlašovací listy na zvony, které musel vyplnit a odevzdat ve Strakonících. Povinnost nahlásit zvony spadala v této době na farní úřady, které byly brány jako vlastníci zvonů.

Zvony se podle nařízení dělily do čtyř skupin - A, B, C a D. Pouze skupina D zajišťovala záchranu a nepřipouštěla sejmutí a odvezení. Bohužel všechny zdejší zvony se dostaly do skupiny A, kam spadaly ty, které se považovaly za historicky nedůležité. Jediný zvon, který směl na kostele původně zůstat, byl zvon čtvrtý, pozdviháček. Ostatní měly být použity pro válečné účely. Naštěstí odborník Oldřich Vrhela, slévač kovů ve Volyni, doložil, že zvon číslo dvě vážící 130 kilogramů se skládá z takzvané červené slitiny, to znamenalo sedmdesát procent mědi, dvacet čtyři procent zinku a šest procent cínu. Rozhodlo

¹²² SOKA, FÚ Malenice (1666- 1945), Pamětní kniha (1734-1945), s. 181-184.

se tedy na základě jeho zjištění tento zvon ponechat na věži. Ostatní však osud roztavení neminul a bohužel se týkalo i zvonu nejmenšího. Sejmutí se konalo 31. března 1942.

Antonín Mikulášek, který vedl faru v tomto těžkém období, byl 14. dubna roku 1942 přeložen a na jeho místo nastoupil Jan Pátek.

4.2.6 Období 1942-1945 (farář Jan Pátek)¹²³

Po nástupu tohoto faráře byla farní kronika na zbytek války schována a zápisy z válečných let do ní byly dopsány zpětně.¹²⁴ Nejednalo se však již o mnoho zápisů. Zda se tak stalo proto, že se mnoho významných událostí nestalo a nebo že nebylo někoho, kdo by je zapsal, se můžeme pouze domnívat.

Nejzajímavější byl zápis z 6. května 1945, jenž nám popisuje oslavy znovunabytí svobody, které se pořádaly v malenickém kostele.

¹²³ SOka, FÚ Malenice (1666- 1945), Pamětní kniha (1734-1945), s. 185-187.

¹²⁴ TAMTÉŽ, s.185.

5. Rozdělení zápisů v kronice podle obsahu

Zápisy v kronikách můžeme rozdělit podle toho, co obsahují, do několika skupin. Do každé z nich patří různé množství zápisů. Typy skupin se mohou i u různých farních kronik lišit. Zatím neexistuje přesně určený systém, jak zápisy ve farních kronikách třídit, proto jsem se rozhodl pokusit se o rozdělení vlastní, které jednoznačně nemusí být správné a přesné. Rozhodl jsem se zápisy roztřídit do čtyř velkých celků a jednotlivé celky dále ještě rozdělit do několika podskupin. Ke každé podskupině pak uvádím příklady převzaté přímo z pamětních knih. Jedná se o doslovný přepis přímo z kroniky. Text příkladů jsem transliteroval a podle logických souvislostí a větné vazby upravil a doplnil o interpunkci. Všechny zkratky jsem rozepsal.

5.1 Záležitosti fary a kostela

Jádrem farní kroniky jsou jednoznačně údaje týkající se záležitostí spjatých s farou a s jejími budovami a pozemky. Najdeme zde informace o kostelu, o farářích nebo také o průběhu vizitací, zkrátka vše, co patří do oblasti církevní. Množství zpráv je četné. V jiném pramenu se dle mě tolik přímo o faře nebo kostelu nedovíme. Podle toho, čeho se zápisy týkají, jsem je rozdělil do několika podskupin.

5.1.1 Fara

Do tohoto celku patří zápisky týkající se všeho spojeného s farou. Ta prodělávala během svého vývoje rekonstrukce, přestavby a inovace. Její stav dokonce dosahoval občas i havarijního stavu. Ten způsoboval buď zub času, nebo různé rozmarny přírody. Nejčastěji na tom byla špatně střecha, která ale ovlivňovala i zbytek farní budovy, protože pokud přes ní teklo, narušovala se vlastně statika celé budovy. Opravy fary a farního majetku platil z části farář, z části patron kostela a z části se také konaly sbírky. Občas se stávalo, že se farář dostal s patronem kvůli opravě do sporů.

Příklady:

„Obydlí při jeho[František Pavlíček] nastoupení bylo v bídném stavu, v pravém křídle byly z obývání toliko dva pokoje (dolejší) a čeledník. V levém křídle byl jeden pokoj (kaplanka

*u vchodu do fary) za ním pak zpustlý plevník. Tento proměnil [farář] svým nákladem na dva menší hostinské pokoje a sál, takže byly pak v tomto křídle tři pokoje za sebou a sál.*¹²⁵

*„Ku konci měsíce června[1896] spraviti dal si patron pravé křídlo fary a sice i nad čeledníkem byl zbourán a nově postaven štít a dán nový krov s těžkou krytinou. Mezi půdou a sýpkou, místo prkenného ohrazení, byl sdělán nový zděný štít. Nad sýpkou, poněvadž krov byl ještě zdravý, dána pouze místo ohnilého šindele tašková krytina.*¹²⁶

5.1.2 Farní pozemky

Zde najdeme vše, co se týká informací o pozemcích, které k faře patřily. Jednalo se o louky, pole, ale i zahrady. Tyto pozemky měl na starosti především farář. Záleželo na něm, jak jeho statky prosperovaly a co se s nimi dělo. Pole se často dávala do pronájmu za nějakou cenu. Za kolik a jakým osobám, se dozvíme právě z těchto zpráv. Výnosy z těchto nájmu pak byly využity například k zaplacení oprav kostela nebo také na běžný chod fary.

Příklady:

„Poněvadž tohoto roku dobytek zvláště hovězí byl velmi drahý a zařízení hospodářství by velikého nákladu vyžadovalo, dal nový farář [František Pavlíček] pozemky farní v nájem. Pachtovní podmínky schváleny byly biskupskou konzistoří i krajským místodržitelstvím a většina polí pronajata veřejnou dražbou 5. září[1895] za úhradu roční činži 504 zlatých 36 korun na dobu šesti let. Ve vlastní správě zůstalo: louka a pole „ na mlejnicích “, pole „ v obecních “, „ na hůrce “ a „ pod hůrkou “, „ na hájích “ a „na klíně.“¹²⁷

„V měsíci červnu[1901] provedena bylo rozšíření hřbitova a stavba zdi na straně západní, práci tu provedl Martin Havrda z Lčovic za 1777 Korun 38 haléřů, za pole pak dáno Marii. Sládkové (Košatlové) 253 Korun.¹²⁸

5.1.3 Kostel

Zde se dozvíme o všem, co se týká kostela. Nejčastěji se jedná opět o přestavby a rekonstrukce, či novou výstavbu. Vnější okolí kostela, ale i jeho interiér procházel častou

¹²⁵ SOka Strakonice, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945), s. 70, rok 1861.

¹²⁶ TAMTÉŽ, s. 85.

¹²⁷ SOka Strakonice, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945), s. 85.

¹²⁸ TAMTÉŽ, s. 90.

změnou. Zápisy se netýkají vždy pouze přímo kostelní stavby, ale také toho, co se v ní nacházelo, jde tedy o různé nákupy a rekonstrukce obrazů, oltářů a soch.

Velký prostor dostávají zvony. Díky velké pozornosti jim věnované, můžeme sledovat jejich osudy. Od objednání až většinou bohužel po jejich sejmutí a odvezení na roztavení ve válečném období. Zvonů se v malenickém kostele vystříдалo několik. Při studiu samotných zvonů se můžeme opřít o odbornou literaturu například od Radka Lungy,¹²⁹ či Miroslava Flodra.¹³⁰

Příklady:

„Ku konci srpna 1913 dán byl na kostelní věž nový kryt eternitový. Věž i celý kostel byl zevně opraven a natřen. Opravu tuto provedl patron pan Berthold Zítků, jak výslovně pravil, k oslavě boží a oslavě 25 letého kněžství duchovního správce.“¹³¹

„Nemalých zásluh získal si též o vnitřní úpravu kostela [František Bronec]. Hlavní oltář, mřížku, lavic, presbytář a kazatelnu, kteréžto věci byly barvy druhdy bílé, nyní oprýskané a nečistě dal znovu natřít.“¹³²

5.1.4 Vizitace

Do tohoto celku patří všechny zprávy o vizitacích, kdy se konaly a kdo je prováděl. Vizitace se v Malenicích konaly poměrně často. Existovalo jich několik typů, na zdejší farní úřadě se konaly buď generální, nebo kanovnícké. Kanovnícké se konaly téměř každý rok a najdeme o nich zprávy většinou v jedné větě. Generální vizitace nebyvaly tak časté. Prostor jim věnovaný na stránkách kroniky dosahuje minimálně půl listu. Popsány jsou značně podrobně. Dozvíme se, kdy generální vikář přijel, kdo ho vítal, jak probíhala celá jeho návštěva a podobně.

Příklady:

„Dne 14. června 1893 konal zde kanovníckou vizitaci biskup. okresní vikář František Soukup farář Vacovský za přítomnosti nového patronátního komisaře Františka Fialy, rodáka Lčovického.“¹³³

¹²⁹ Ludmila Kybalová, Radek Lunga, Petr Vácha, Pražské zvony, Praha 2005.

Radek Lunga, Jaroslav Solaf, Kostelní věže a zvonice. Kampanologie, navrhování, poruchy, rekonstrukce a sanace, Praha 2010.

¹³⁰ Miroslav Flodr, Technologie středověkého zvonařství, Brno 1983.

¹³¹ SOkA Strakonice, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945), s.102, roku 1913.

¹³² SOkA Strakonice, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945), s. 75.

„Dne 26. května[1908], v úterý křížových dnů konal zde kanovnickou generální vizitaci a udílel svátost biřmování Jeho Milost nejdůstojnější biskup Budějovický Josef Antonín Hutka. Jeho Milost přijela v pondělí o 5 hodině odpoledne od Čkyně, žáci všech škol se svými učiteli, všechny ostatní spolky a veliký počet osadníků vyšli vstříc na silnici ke Lčovicům a uváděli nejdůstojnějšího vizitora do obce, vyzdobené dvěma slavnostními branami a prapory.“¹³⁴

5.2 Příroda a zemědělství

Počasí hrálo velkou roli. Jeho vliv na úrodu a život na vesnici byl velký. To, jaká byla úroda, záleželo zejména na počasí. Na velikosti úrody následně závisely zisky mnohých místních obyvatel. Kromě polí malenických sedláků se samozřejmě výkyvy počasí týkaly také pozemků farních. Možná i proto se z kroniky dá vyčíst tolik údajů o klimatických podmínkách.

5.2.1 Bouře a vichry

Informace o bouřkách a vichrech nepřinášely nikdy dobré zprávy. Pořádná bouřka totiž mohla znamenat velké nebezpečí, hrozila blesky. V kronice najdeme poznámku o tom, jak jednou udeřil blesk přímo do budovy a tu velmi poškodil.¹³⁵ Bouře hrozila také silným deštěm a prudkým větrem. Tyto nepříznivé vlivy mohly velice poničit úrodu. Zápisy nás přesně informují jakým způsobem se klimatické podmínky dotýkaly a ovlivňovaly výnosy z zemědělských pozemků.

Příklady

„Dne 7. června 1897 na prostřední svátek svatodušní strhla se nad obcí naší hrozná bouře o polednách, ponejprv uhodilo do školy, kdež střecha a zeď v hořejší třídě byla porouchaná, po druhé do vztyčeného máje před domem Trojanovic.“¹³⁶

„Katastrofálním dnem byl 4. červenec[1929]. Odpoledne horká vlna vzduchu se přivalila k nám od severozápadu a šedý zákal na obzoru zvěstoval, že se blíží bouře. O 17:30 ukazovaly se již blesky a zaznívaly rány hromu. O 18. hodině prudký vichr přinášel

¹³³TAMTÉŽ, s. 80.

¹³⁴ SOkA Strakonice, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945), s.96.

¹³⁵ SOkA, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945), s. 86.

¹³⁶ TAMTÉŽ, s. 86.

sivé mraky zavěšené až na zem. Nastala tma a větrná smršť ozývala se svou děsivou hudbou. Lidé spěchající domů vůbec nemohli otevřít vrat nebo dveří. O 18:15 začaly mraky chrliti spousty krup a ledu, které vichřice prudce vrhala do oken a na střechy. V okamžiku byla téměř všechna okna rozbita, přitlučené tašky padaly ze střech. Kroupy byly o velikosti husích vajec a nalezeny byly kusy vážící jeden až 7 dkg. U zdí jich ležely celé závěje a ležely tam ještě třetí den. Byl to přímo soudný den.“¹³⁷

5.2.2 Povodně

Zápisy o této přírodní katastrofě patří do skupiny častějších. Voda jako nezkrotný živel zaplavovala místní pozemky, ale i stavení ve vesnici. Mnohé povodně se rozlily do okolí, některé z nich opravdu zle zaškodily i obci. Čím horší povodeň přišla, tím více řádků je jí věnováno v kronice. Ze zápisů se můžeme dozvědět i jak se obyvatelé zkoušeli proti povodním bránit.

Příklady:

„Dne 17. června 1910 v 10 hodin. v noci byla zde veliká povodeň. Na Vimpersku strhla se večer veliká bouře a průtrž mračen. Voda rychle stoupala, až kolem 11. hodiny v noci hrozila zaplavením vsi, neboť přetékat začala hráz mlýnské stoky. Úsilím občanstva a místních hasičů bylo tomu přece zabráněno. Veškeré pozemky po obou březích řeky byly zaplaveny, sena podkalena a která byla pokosena, odplavena. Též obilí bylo silně poškozeno. Škoda způsobena dosti značná.“¹³⁸

„V červenci 1885 byla ve zdejší krajině veliká povodeň, která veliké škody na polích, lukách způsobila.“¹³⁹

5.2.3 Požár

Zprávy o požáru nepřinášely také žádné veselé události. Oheň zasahoval vesnice poměrně často, i když se většinou jednalo o požár jen v některém z místních stavení. Požáry, které by zachvátily celou obec, nebyly naštěstí příliš časté. Přesto se obci během jejího trvání nevyhnuly. Autor zápisů v kronice přináší vždy přesné datum požáru a jeho rozsah.

¹³⁷ SOkA Strakonice, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945), s. 157.

¹³⁸ SOkA Strakonice, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945), s. 100.

¹³⁹ TAMTÉŽ s. 71.

Příklady:

„Den 17. srpna 1885 přinesl bolnou památku obci Malenické i farnímu kostelu. V ten den vypuknul způsobem neznámým oheň na statku „ u Frků “ č. 16 za mostem. Za oběť mu padla všechna stavení umístěná za mostem, vyjma Kaksovic a Židovnu.“¹⁴⁰

„Dne 25. září[1914] vypuknul oheň v kolně ve mlýně „u Pradů“ , který přispěním zdejšího sboru hasičského byl pouze na tuto budovu omezen.“¹⁴¹

5.2.4 Úroda

Ze skupiny těchto zápisů lze vyčíst údaje o tom, jaká byla v jednotlivých rocích úroda. Většinou se jedná o krátkou větu, jenž konstatuje, zda se jednalo o úrodu pro rok dobrý nebo špatný. Občas se můžeme dozvědět i podrobnosti o tom, jak se dařilo jednotlivým plodinám. V souvislosti s informací o úrodě bývá uvedeno i to, jestli se jednalo o období, kdy převládalo suché nebo naopak deštivé počasí.

Příklady:

„Roku 1901 byl v ohledu hospodářském velice bídným. Krupobitím bylo jednak obilí zničeno, jednak i ceny obilí byly velice nízké. Také ceny dobytka byly nízké.“¹⁴²

„Pro hospodáře byl rok 1905 dosti příjemným, úroda byla slušná, zvláště bramborů sklizeno tolik, jak nikdo nepamatoval. Také ceny obilí byly obstojné a zvláště cena hovězího dobytka byla vysoká. Ale zima dostavila se příliš záhy, již počátkem října. Ještě mnoho bramborů bylo nedobytých, jetele semenové byly ještě na poli, když dostavil se sníh a mrazy. Tím stalo se, že mnohá pole nemohla být ani na zimu zorána.“¹⁴³

5.2.5 Ceny zemědělských produktů

Typ těchto záznamů se začíná objevovat hlavně v období první světové války. Autor zápisů sleduje stoupání cen a stálé zdražování i těch základních potravin. Dále si všímá, jak

¹⁴⁰ SOkA Strakonice, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945), s. 71, 1887.

¹⁴¹ TAMTÉŽ, s. 104.

¹⁴² TAMTÉŽ, s. 91.

¹⁴³ SOkA Strakonice, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945), s. 92.

si lidé dokázali poradit s tím, že některé produkty se staly nedostupné. Začali proto využívat různých náhražek a také se začal rozvíjet černý trh. Ten, kdo ho podporoval nebo využíval se ale díky nim mohl dostat do potíží se státními úřady.

Příklady:

„V srpnu[1916] stanoveny byly nové maximální ceny obilí a sice: pšenice 34 Korun, žito 31 Korun, ječmen 36 Korun, oves 30 Korun, brambory 3 Korun, seno 13 Korun, sláma 8 Korun. Ceny tyto byly ovšem vyšší, než za doby míru, ale přístupností cen všech potřeb byly tyto ceny přece jen nepatrně přístupnější.“¹⁴⁴

„Úroda v roce 1914 byla obtojná ceny obilí velice a rychle stoupaly, takže konečně, aby omezena byla lichva obilí byly určeny maximální ceny. (Pšenice 42 Korun, žito 34 Korun, oves 24 Korun) Dne 1. listopadu a 1. prosince byly v obcích sestavenné soupisy zásob obilí a zapovězeno obilí prodávati z okresu.“¹⁴⁵

5.3 Události mimo faru v Čechách (domácí) a ve světě

Co se stalo mimo farní úřad, ať už v českých zemích nebo ve světě, mohlo farní úřad ovlivňovat nebo to pro něj mohlo být důležité. V zápisech kroniky najdeme mnohé informace, které překračují hranice obce nebo i hranice státní. Autoři kroniky dokázali informovat i o událostech světového významu, ať už se jednalo o zprávy z oblasti církevní nebo světské. Podle toho, o kom se psalo, si můžeme udělat obrázek, co stálo v čele pozornosti autorů kroniky, co jim stálo za to, aby o tom udělali zmínku a co považovali za důležité, aby se zapamatovalo.

5.3.1 Události církevního charakteru

Zprávy z této skupiny bychom mohli rozdělit na světové a domácí. Světové se týkaly hlavně osoby papeže, kdy nastoupil do čela církve, kdy zemřel a podobně. Za důležité se považovala i různá jeho výročí v úřadu. Dále se také objevují významné svátky různých svatých. Domácí zprávy pojednávají o různých biskupech, farářích a vikářích. Opět se v nich dozvíme hlavně o jejich nástupu do úřadu a pak o jejich úmrtí. Někdy se objevují zmínky i o jejich životě.

¹⁴⁴ SOkA Strakonice, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945), s. 112.

¹⁴⁵TAMTĚŽ, s. 106.

Příklady

„V neděli první postní roku 1893 slaveno bylo v církvi radostné jubileum 50ti letého biskupství papeže Lva třináctého také ve zdejším chrámu Páně oslaveno bylo bohoslužbou, Te Deum.“¹⁴⁶

„V měsíci červenci[1898] jel poprvé místní dráhou Jeho Milost biskup Budějovický Dr. Martin Josef Říha, ku svěcení nového kostela na Kvildě.“¹⁴⁷

„Dne 1. ledna 1898 slaveno bylo po celé církvi démantové Jubileum kněžství Jeho Svátosti : papeže třináctého, slavnostní kázání, zpěv mše sv[até] Te Deum.“¹⁴⁸

5.3.2 Události světského charakteru

I tento typ záznamů lze rozdělit na zprávy charakteru světového a charakteru domácího. Světově se zabývají hlavně osobou panovníka, tedy císaře, jeho nástupem na trůn, jeho různými jubilei, ale také jeho návštěvou v českých zemích. Kromě něj se věnují i ostatním členům císařské rodiny, například úmrtí manželky císaře Františka Josefa I. Alžběty. Nejen o osudech císařské rodiny však pojednávají řádky tohoto typu. Velká pozornost je věnována i patronům kostela. Jejich životní osudy jsou sledovány i poté, co patrony přestali být. Dozvíme se tak i o jejich úmrtích i ve vzdálených koutech světa. K této skupině lze zařadit i zápisy o dění na frontách a průběhu především první světové války, o druhé světové válce v kronice mnoho informací nenajdeme, jelikož ji její autor po dobu války schoval.

Četnost domácích záznamů přibývá se vznikem samostatného Československa. Jedná se o informace o jeho zakladatelích, T.G. Masarykovi nebo E. Benešovi. Mnoho zpráv se pak týká vztahu nového státu ke katolické církvi. Ten se nejevil autorům kroniky zrovna příliš ideální. Katolická církev neměla v nově vzniklém státě dobrou pozici. Musela čelit různým útokům, například v podobě ničení soch Jana Nepomuckého, častěji se začaly objevovat také krádeže v kostelích.

Příklady:

„Dne 10. září[1898] skonala nejmilostivější paní. Její Výsost císařovna a královna naše Alžběta v Ženevě, úkladně jsou probodena anarchistou Loisem Luchenim. V celé říši konány zádušní služby Boží. U nás dne 13. září. Pohřeb konán byl ve Vídni dne 17. září.“¹⁴⁹

¹⁴⁶ SOkA Strakonice, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945), s. 80.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 80.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 87.

Dne 2. prosince[1908] byl zde oslava jubilea d mantov ho 60ti letého panování Jeho Výsosti císaře a krále nařeho Frantiřka Josefa .I. V neděli byl u kázání vylořen význam jubilea, ťivot a dějiny vlády císařovy. V  ter  v ečer bylo půl hodiny slavnostn  vyzv n no a ve středu byla oslavn  mře svat  „Te Deum“ , kter  obcovala v plném počtu představenstva obcí, místní školní rada, ťactvo vřech škol s učiteli, hasi sk  spolky ze Z lezl a Malenic.“¹⁵⁰

„Dne 27. října [1927] byly volby do národního shrom žd n  a senátu. Nejvíce mandátů dostala strana republik nsk  (agrárníci) a soci ln  demokrat . Také u nás tyto strany dostaly nejvíce hlasů. Politick  strany katolick  ztratily na mandátech propadem aktivity. Ve vládě utvořena více n rodn  koalice.“¹⁵¹

5.4 Události týkající se obce Malenice

Typy těchto zápisů se svým obsahem podobají obecn  kronice, místní kronika byla ale zavedena ař p r set let po zalořen farní. Zápisy tohoto druhu můžeme využít samozřejmě po kritick m zv oen  k popisu dějin obce.  lenitost a r znost zpráv o vesnici je velice pestr , a proto by se velmi t řko dělily do nějakých skupin. Dozvíme se zde, kdy se zřídil pořtovn   rad, kdy tudy poprvé projel vlak a podobn . Ponechávám ji proto jako jeden velk  a na informace pestr  celek.

Příklady:

„Na po t tku m ř ce září[1905] konány byly v okolí Strakonice velik  c sařsk  manévry. Jiř od polovice srpna konána byla v celé d ln  krajině vojensk  cv e n . Malenickem protáhlo mnoho vojska, ale ubytován zde byl pouze přes jednu noc p ř  pluk íslo 11 z Písku. Na faře byl generál major von Czech a major Gärtner a brig dn  kancléř.“¹⁵²

„Dne 1.  ervna 1898 otevřen byl v Malenicích pořtovn   rad, k n muř př sluř  obce: Malenice, Zálezly, Kovan n, Zleřice a Straňovice. Místnost pořtovn ho  radu se nalézá v obecn m domku. První expeditorkou jmenována jest slečna Milada Třebick  z Terezína.“¹⁵³

Dne 6.  ervence[1895] zemřel ve Lčovicích a 10.  ervence na hřbitov  pochován byl v Malenicích v zvl řtn  hrobce pan Jan Zítek, bratr milostivého patrona nařeho, profesor

¹⁴⁹ SOka Strakonice, F  Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945), s. 88.

¹⁵⁰ Tamt ř, s. 97.

¹⁵¹ Tamt ř, s. 164.

¹⁵² SOka Strakonice, F  Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945), s. 92.

¹⁵³ Tamt ř, s. 88.

*ve výslužbě, proslulý malíř, který kreslil veškeré plány k Národnímu divadlu v Praze.¹⁵⁴
Pohřbu se účastnilo veliké množství lidu, zvláště chudého, jemuž bylo rozděleno 100
zlatých.¹⁵⁵*

¹⁵⁴ Karel Ksandr-František Kubů-Václav Starý-Marek Parkman-Alois Pavlíčko, Architekt Josef Zítek, jeho rodina a Lčovice. Sborník vydaný při příležitosti úmrtí Josefa Zítka, Lčovice 2009

¹⁵⁵ SOkA Strakonice, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945), s. 84.

Závěr

Téma farních kronik stále ještě zůstává na okraji badatelského zájmu. V poslední době se však začíná tento stav pozvolna měnit. Přispívají k tomu také práce vznikající na Ústavu archivnictví a pomocných věd historických Filosofické fakulty univerzity v Českých Budějovicích. Přesto však jsou pamětní knihy farních úřadů stále jakoby ve stínu jiných kronik, a to hlavně obecních. To se dá považovat za chybu, jelikož i farní kroniky skýtají velkou možnost využití při historické vědecké práci. Jejich výhodou, lépe řečeno předností, je doba vzniku. Vedení farních kronik začíná velmi často již v osmnáctém století. V případě kronik pocházejících z malenického farního úřadu se jedná přesně o rok 1735, kdy se začala kronika psát. V případě práce Miluše Wagnerové o pamětní knize z Olešnické farnosti o rok 1787.¹⁵⁶ Ve srovnání s obecními kronikami vznikaly farní daleko dříve. Obecní kronika Malenic je psána od roku 1922¹⁵⁷ a olešnická z roku 1926.¹⁵⁸ Proto se domnívám, že bylo by možné využít farní kronik pro zjištění a doplnění dějin obce, jelikož se autoři zápisů kromě záležitostí kostela a fary všímali i významných událostí v obci i mimo ni. Z jejich záznamů šlo by mnoho zajímavého využít i k jiným badatelským tématům.

Při srovnání vzniku obecních a farních kronik se nám nabízí i srovnání v jejich vedení, charakteristice zápisů a podobně. Pro porovnání jsem využil obecní kroniku Malenic, která je vedena od roku 1922, a především druhou pamětní knihu farního úřadu v Malenicích, která obsahuje zápisy z let 1735-1945.¹⁵⁹ Oba dva prameny se liší, jak jsem již uvedl dobou vzniku. Při zkoumání vedení zápisů musíme přiznat, že obecní kronika má záznamy vedeny přehledněji. Od začátku svého vedení užívá obecní kronika jazyk český. Zápisy v ní jsou řazeny chronologicky. Najdeme zde na každé stránce pomyslný okraj, kde se dají najít jakési marginální poznámky k odstavcům, ke kterým patří. Tématicky se údaje z kroniky týkají především obce, v tomto případě tedy Malenic. Přečteme si zde různé informace o přírodních a klimatických podmínkách. Dále se velký zájem věnuje na výstavbu vesnice, vzniku nových budov je věnována velká pozornost, například se jednalo o školy a JZD. O církevních záležitostech se obecní kronika zmiňuje rovněž. Uvádí však pouze nejdůležitější události. Informace například o farářích či pracovnících na faře nenajdeme v obecní kronice skoro žádné. (Tématikou obecních kronik a jejich využitím se zabývají dvě práce Jiřího Cukra.

¹⁵⁶ Miluše Wagnerová, Farní kronika Olešnice (1787-1887), České Budějovice 2008.

¹⁵⁷ SOka Strakonice, AO Malenice 1875-1945 (1948), Obecní kronika Malenic (1922-1976).

¹⁵⁸ Miluše Wagnerová, Farní kronika Olešnice (1787-1887), České Budějovice 2008. s.37.

¹⁵⁹ SOka Strakonice, FÚ Malenice (1666-1953), Pamětní kniha (1734-1945).

V první autor pojednává o obecním kronikářství v Ledenicích¹⁶⁰ a v druhé své práci přináší pohled na události z let 1900-1950 v městysi Ledenice pomocí komparace zápisů z obecních, školních a farních kronik.¹⁶¹)

Na rozdíl od obecní kroniky je psaná farní třemi jazyky. Hlavně u starších zápisů užívali autoři velmi často latinského jazyka a německého, u novějších pak převažuje český jazyk. Hlavním tématem pamětních knih jsou záležitosti fary a kostela. Autoři však nezapomněli ani na události v obci, ani na významné události, které se udály ve světě. Tím mám na mysli například výročí panování Františka Josefa I. a podobně. Přináší však také zajímavé údaje o farářích. Především o farářích, kteří působili v druhé polovině století devatenáctého a první polovině století dvacátého. Členění pamětních knih hlavně na začátku není příliš přehledné. Zápisy sice jsou řazeny chronologicky, ale přesto se v nich vyznat není jednoduché. Na jedné stránce najdeme i tři a více zápisů, navíc často psané i různými jazyky. Střídají se i typy záznamů. Najdeme proto například informaci o počasí, pod ní záležitost týkající se fary a dále následuje inventář farního majetku. Tento poněkud nepřehledný způsob vedení farní kronik v Malenicích trvá do roku 1861. Pak nastupuje podobný styl vedení jako u kroniky obecní. Navíc, zde vždy určité časové rozmezí je zastřešeno osobou faráře, který v tomto období na faře působil. Vznikají tak části kroniky, i nadneseně řečeno kapitoly, podle jmen farářů. V obecní kronice žádné takové části řazené ,například podle jmen, těch co kroniku vedli, nebo starostů, jež v obci působili, nenajdeme. Možná také proto, že starostové neměli tak dlouhé funkční období jako někteří místní duchovní správci, například František Špalek, působil v obci čtyřicet let (1895-1933).

Při srovnání obou typů kronik vidíme, že oba dva prameny jsou velmi podobné. Nabízejí mnohdy i podobné informace. Přesto však zůstávají stále kroniky farní oproti těm obecním jaksí v ústraní a na okraji zájmu badatelů. I když se začíná tento fakt pomalu měnit, což je pro historické bádání velice přínosné. Navíc za velmi zajímavé bych považoval i využití a spojení obou dvou typů kronik. Oba dva prameny by se dle mě mohly vcelku dobře a v mnoha věcech doplňovat.

Pamětní knihy se dají využít k popsání dějin fary a kostela. Dá se jich využít také například k poznání toho, kdy jaký farář začal působit a jaký vliv měl na chod fary a zvelebování farního majetku. Informace o jeho přínosu však musíme brát částečně s nadhledem. Za prvé pokud by jeho působení patřilo mezi ty vsutku špatné, domnívám se,

¹⁶⁰ Jiří Cukr, Vývoj obecního kronikářství v Ledenicích, České Budějovice 2008.

¹⁶¹ Jiří Ckr, Pohled na události let 1900-1950 v městysi Ledenice na základě komparace zápisů v obecních, školních a farních kronikách, České Budějovice 2010.

že by se o jeho chybách autor kroniky příliš nezmínil nebo by nepřiznal úplně všechny. Za druhé stejně tak všechnu chválu na osoby farářů, která zní ze stránek, v kronice nelze brát stoprocentně vážně.

Mimo dějiny církevního charakteru se dá využít záznamů ve farních kronice i k jiným tématům. Zajímavým a užitečným se jeví údaje o klimatických podmínkách. Zápisy o počasí se v kronice objevují každý rok minimálně jednou. Objevuje se zaprvé krátké konstatování, jaký byl rok, zda panovalo suché či deštivé počasí. Za druhé se vyskytují také oznámení o různých výkyvech počasí, krupobití, déšť nebo bouře. Při posuzování zápisů z více farních kronik na různých místech by se mohl vytvořit obraz vývoje klimatických podmínek například během jednoho století v celých jižních Čechách.¹⁶²

S klimatickými podmínkami je jednoznačně spojena úroda a s ní pak ceny zemědělských produktů. O vývoji jejich cen ale také dalších věcí, například hovězího, či vepřového masa, najdeme v pamětní knize časté informace. Nejvíce se pak zápisy tohoto typu objevují v čase první světové války. Můžeme tak rok po roce sledovat, jak se vyvíjela cena té které položky, jaký typ obilí patřil mezi nedostatkové zboží a podobně. Teoreticky by se pak dalo díky zjištění těchto cen podívat na to, z čeho musel obyčejný člověk ve vesnici během válečného období žít, co mu chybělo nejvíce, bez čeho naopak mohl vydržet, na co všechno mu vystačily přidělové lístky, kdy si musel přilepšit pomocí černého trhu. K poznání těchto skutečností ovšem nelze využít jen jednu farní kroniku, ale nejlépe několik, nebo spojit poznatky z nich například s obecní kronikou, či jinými prameny. Rozhodně však pamětní knihy farních úřadů přinášejí cenné informace k sledování vývoje cen a každodennosti.

Kromě cen různých produktů a výrobků za první světové války nabízí zápisy v pamětních knihách také přímé svědectví o tom, jak vesnice za války žila. Jak probíhaly odvody, kdo na frontě padl a nevrátil se domů, jak se občané vesnice museli postarat o uprchlíky a mnoho jiných údajů se dá najít na stránkách kroniky. Dále také vidíme, jaké informace si autor kroniky dovolil zapsat a jaké ne. Jedná se hlavně o různé zprávy, které se týkaly světového dění, především pak zápisy přímo o monarchii a její roli ve světové válce. Záznamů tohoto charakteru je minimum a pokud existují, omezují se pouze na to, aby čtenáře o událostech informovaly. V žádném případě zde nenajdeme nějaké hodnocení či názor autora. Absenci těchto záznamů lze vysvětlit buď tím, že autor kroniky neměl žádné zprávy o dění ve světě, například na bojištích a podobně, a nebo zde působil určitý strach z možné

¹⁶² R. Brázdil. –O. Kotyza, Současná historická klimatologie a možnosti jejího využití v historickém výzkumu, in: Chocholáč, B.(ed), Historie a interdisciplinární výzkum Časopis Matice moravské 120 - Supplementum I, 2001, s. 17-59.

perzekuce. Ani jedno ztvrzení nejde přesvědčivě doložit a tak se o tom můžeme pouze domnívat.

Pamětní knihy farních úřadů patří mezi velmi zajímavý a pořád částečně opomíjený typ historických pramenů. Vznikají však o nich stále nové práce a tak se snad určité bílé místo v poznání tohoto typu pramene brzy zaplní. Možnost jejich využití pro různé vědecké, ať historické využití je mnoho, na některé z nich jsem se snažil ve své práci upozornit. Další však teprve jistě čekají na objevení.

Seznam zkratk

SOkA - Státní okresní archiv

AO - Archiv obce

FÚ - Farní úřad

Použitá literatura a prameny

Prameny nevydané

SOkA, FÚ Malenice (1666- 1945), Pamětní kniha (1666-1735).

SOkA, FÚ Malenice (1666- 1945), Pamětní kniha (1734-1945).

SOka Strakonice, AO Malenice 1875-1945 (1948), Obecní kronika Malenice (1922-1976).

Literatura

Beneš, Antonín. – Břicháček, Pavel, Volyňsko v pravěku, Volyně 1980.

Cukr, Jiří, Vývoj obecního kronikářství v Ledenicích, České Budějovice , České Budějovice 2008.

Cukr, Jiří, Pohled na události let 1900-1950 v městysi Ledenice na základě komparace zápisů v obecních, školních a farních kronikách, České Budějovice 2010.

Dubský, Bedřich, Hradiště Věvec u Lčovic , Praha 1923.

Encyklopedie Českých Budějovic, České Budějovice 2006.

Dyk, Jan, Popis politického okresu Strakonického, Strakonice 1925.

Hankovec, Milan, Významní rodáci Strakonicka, Strakonice 2005.

Kadlec, Jaroslav, Dějiny katolické církve IV. Od sněmu tridentského do konce 19. století, Praha 1973.

Ksandr, Karel-Kubů, František-Starý, Václav-Parkman, Marek-Pavličko, Alois, Architekt Josef Zítek, jeho rodina a Lčovice. Sborník vydaný při příležitosti úmrtí Josefa Zítka, Lčovice 2009.

Malenice nad Volyňkou. Historie a současnost jihočeské obce, Malenice 1980.

Mrňa, Jaroslav, Protocollum domesticum farnosti Velkomeziříčské (1816-1938), České Budějovice 2009.

Podlaha, Antonín, Dějiny arcidiecése pražské od konce století XVII. do počátku století XIX. I., Praha 1917.

Petráňová, Lýdia, Příběhy Jindřicha Hryzleho z Chodů, Praha 1979

Profous, Antonín , Místní jména v Čechách III, Praha 1951,

Profous, Antonín , Místní jména v Čechách IV, Praha 1957.

Stocký, Antonín, Pravěk země České I. Věk kamenný, Praha 1926.

Teplý, František, Dějiny Jindřichova Hradce I, Jindřichův Hradec 1927.

Teplý, František, Dějiny města Volyně a okolí, Volyně 1933.

Teplý, František-Špalek, František, Knížka o Malenicích u Volyně. Statě popisné a dějepisné s 10 obrázky, Malenice 1940.

Vichr, Josef , Dějiny rodu Hýzrle z Chodů, Nečamský Koutek z Minic, Přechové z Čestic, Reyové, Bissingen, Kraselov 2002-2004.

Vichr, Josef , Dějiny rodu Hodějovských z Hodějova, Kraselov 2002.

Wagnerová, Miluše Farní kronika Olešnice (1787-1887), České Budějovice 2008.

Zuber, Rudolf, Osudy moravské církve v 18. století, Praha 1987.

Seznam příloh

-PŘÍLOHA 1-

1/a Tabulka rozdělení zápisů dle jazyka

1/b Tabulka písařů pamětních knih

-PŘÍLOHA 2-

1. Foto pamětní knihy č. 1 (1666-1735)

2. Foto pamětní knihy č. 2 (1734-1945)

3. Foto kostela sv. Jakuba

4. Foto malenických farářů z pamětní knihy č. 2 (1734-1945)

5. Foto malenických zvonů z pamětní knihy č. 2 (1734-1945)

6. Foto náhrobní kámen Josefa Zítka

7. Foto náhrobní kámen Františka Teplého

-PŘÍLOHA 1-

1/a Tabulka rozdělení zápisů dle jazyka

Pamětní kniha č.1 (1666-1735)

Strany	Počet zápisů na stranu	Roky zápisů	Jazyk
1-13	vždy jeden zápis na jednu stranu	1666	český
14	tři zápisy	nedatované	1.latinsky, 2.-3.česky
15-17	vždy jeden zápis na jednu stranu	1666	česky
18-19	vždy jeden zápis na jednu stranu	1688	česky
20-26	vždy jeden zápis na jednu stranu	1735	latinsky

Pamětní kniha č.2 (1734-1945)

Strany	Počet zápisů na stranu	Roky zápisů	Jazyk
6-14	vždy jeden zápis na stranu; výjimečně dva zápisy na straně	1735	latinsky
15	tři zápisy na stranu	1735	česky
16	tři zápisy na stranu	1735	1.-2.latinsky, 3.česky
17	tři zápisy na stranu	1735	česky
18	tři zápisy na stranu	1735	1.-2.česky, 3.latinsky
19-30	většinou dva až tři zápisy na stranu	1735-1771	latinsky
31-36	vždy jeden zápis na jednu stranu	1783-1792	německy
37-42	většinou dva až tři zápisy na stranu	1826-1829	latinsky
43-49	většinou dva až tři zápisy na stranu	1830-1836	německy
50	tři zápisy na stranu	1838-1839	1.německy, 2.latinsky, 3.česky
51	šest zápisů na stranu	1844-1845	1.německy, 2.latinsky, 3.-5.německy, 6.latinsky
52	pět zápisů na stranu	1846	1.-3.latinsky, 4.česky, 5.latinsky
53	tři zápisy na stranu	1846	1. latinsky, 2. německy, 3. latinsky
54	tři zápisy na stranu	1846-1847	1.-2.česky, 3.latinsky
55	tři zápisy na stranu	1848-1849	latinsky
56	pět zápisů na stranu	1849-1850	1.-2.česky, 3.-4.latinsky, 5.česky
57-60	většinou dva až tři zápisy na stranu	1850-1853	česky
61	dva zápisy na stranu	1854-1859	1.česky, 2.německy
61-66	většinou dva až tři zápisy na stranu	1860-1861	německy
67-187	zápisy řazeny podle farářů, na okrajích vždy popsáno o čem bude následující odstavec.	1861-1945	česky

1/b Tabulka písařů pamětních knih

Určení autorů u Pamětní knihy č.1 (1666-1735)

Rozpětí stran	Autor	Působení na faře	Jazyk zápisů
1-13	Neznámý písař č.1	Neznámé, (zápis je z roku 1666)	česky
14	František Zálezský	1670-1677	česky
14	Jan Fabián Weisenregner	1724-1736	latinsky
15-17	Neznámý autor č.1	Neznámé, (zápis je z roku 1666)	česky
18-19	Kašpar Baltazar Sebera	1688-1689	česky
20-26	Jan Fabián Weisenregner	1724-1736	latinsky

Určení autorů u Pamětní knihy č.2 (1734-1945)

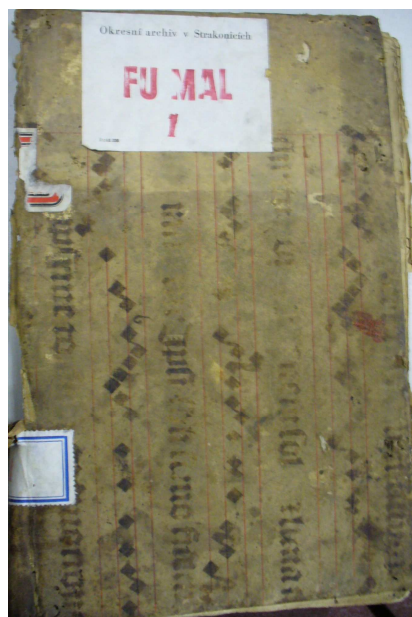
Rozpětí stran	Autor	Působení na faře	Jazyk zápisů
6-23	Jan Fabián Weisenregner	1724-1736	česky, latinsky
24-25	Neznámý písař č.2	Neznámé, (zápisy z let 1763-1773)	latinsky
26-29	Jan Fabián Weisenregner	1724-1736	latinsky
30-37	Josef Böhm	1783-1800	latinsky, česky
38-50	Ignác Naousch	1823-1839	latinsky, česky, německy
50-67	Václav Osvald	1839-1861	latinsky, česky, německy
68-101	Neznámý písař č.3	Zápisy z let 1861-1913	česky
101-169	František Špalek	1895-1933	česky
169-180	Dominik Nakládal	1934-1941	česky
181-184	Antonín Mikulášek	1940-1941	česky
185-187	Jan Pátek	1941-1949	česky

- Příloha 2 -

1. Foto pamětní knihy č. 1 (1666-1735)

Zadní strana pamětní knihy č. 1

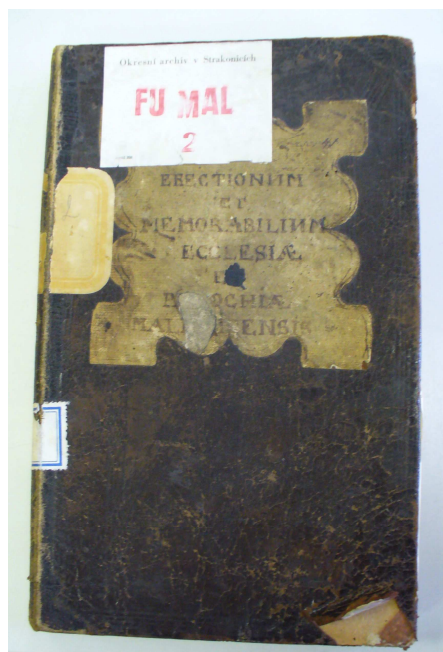

Přední strana pamětní knihy č. 1

2. Foto pamětní knihy č. 2 (1734-1945)

Zadní strana pamětní knihy č. 2

Přední strana pamětní knihy č. 2

3. Foto kostela sv. Jakuba

4. Foto malenických farářů z pamětní knihy č. 2 (1734-1945)

František Pavlíček

František Bronec

František Špalek

Dominik Nakládal

sedící vlevo, (Jan Pátek)

5. Foto malenických zvonů z pamětní knihy č. 2 (1734-1945)

malenické zvonů Vojtěch a Marie

6. Foto náhrobní kámen Josefa Zítka

7. Foto náhrobní kámen Františka Teplého

